

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

WWW.KIMPRESS.BY

С. 5

С. 8

С. 6

С. 15

Абрад "Цары", які праводзіцца на Капыльшчыне ў апошнія калядныя дні, праславіўся на ўвесь свет пасля занясення ў Спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO.

Фота Юрыя ІВАНОВА

ВЫХАД ШЧОДРЫХ "ЦАРОЎ"

С. 3

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

“Беларусь — гэта ўсе мы”

Прыхільнасць да традыцый і маральнасці дапамагае Беларусі пераадолець эканамічныя цяжкасці. Аб гэтым заявіў 8 студзеня Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка на цырымоніі ўручэння прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” і спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва за 2009 год, якая адбылася ў Палацы Рэспублікі.

Па традыцыі, гэтае мерапрыемства праходзіць у калядныя дні. Як адзначыў Прэзідэнт, гэта час не толькі веселасці і віншаванняў, але і глыбокіх раздумаў: з чым прыйшлі да вялікага свята, як прайшлі мінулы год?

Кіраўнік дзяржавы канстатаваў, што 2009 год быў вельмі складаны і напружаны для ўсёй планеты, і Беларусь не стала выключэннем.

Аляксандр Лукашэнка цвёрда перакананы, што эканамічны крызіс — вынік крызісу духоўнага. “Людская зайдзрасць, крадзеж, падман, спекуляцыі на фінансавых рынках, карупцыя накопліваліся гадамі і захліснулі ўвесь

свет, — сказаў ён. — Духоўны крызіс нашмат страшнейшы за любыя эканамічныя ўзрушэнні, таму што пераадолець яго складаней, і затрачваецца на гэта больш часу. Здрадніцтва, подласць, хлусня раз’ядаюць душу, падрываюць фізічнае і маральнае здароўе не толькі асобнага чалавека, але і цэлых нацый, народаў”.

“Нашу краіну часта папракаюць у тым, што, паводле сваіх маральных асноў, яна як быццам бы засталася ў мінулым, не паддалася навамодным тэндэнцыям глабалізацыі. Што ж, магчыма, і так. Але я перакананы: гэта наша велізарная заслуга! — падкрэсліў Прэзідэнт. — Нам трэба ганарыцца тым, што паняцці маральнасці і духоўнасці для нас па-ранейшаму святыя, на іх мы выходзім сваіх дзяцей, будзем дзяржаўную ідэалогію”.

Аляксандр Лукашэнка лічыць: вопыт мінулага года з усёй відавочнасцю паказваў, што менавіта тыя краіны, якія стаяць на варце сваёй незалежнасці і духоўнай самабытнасці, лягчэй спраўляюцца з эканамічнымі праблемамі. “Нам дапамагаюць выстаіць лепшыя рысы нацыянальнага характару, прыхільнасць да традыцый і апора на шматвяковую гісторыю, — сказаў ён. — Выклікам сучаснай цывілізацыі можа супрацьстаяць толькі духоўна моцная асоба”.

“Нашу рэчаіснасць ствараем мы з вамі ўласнымі рукамі. І толькі ад нас залежыць, ці будзе наша дзяржава маральнай. Менавіта таму наш галоўны арыенцір — бабудова дзяржавы для народа, — адзначыў Прэзідэнт. — Жыццё паказала, што абраны шлях — правільны”.

Адзінства і непарыўную сувязь пакаленняў, на думку Кіраўніка дзяржавы, прадэманстравала і ўсенароднае святкаванне 65-гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. “Няхай гэты магутны ўздым патрыятычнага духу паслужыць далейшаму згуртаванню беларускага народа”, — сказаў беларускі Лідэр.

Прэзідэнт падкрэсліў, што ў Год якасці ў Беларусі стаіць яшчэ больш маштабная задача: дабіцца паляпшэння жыцця людзей. “І вырашыць яе мы зможам, калі аб’яднаем намаганні і скажам сабе: Беларусь — гэта ўсе мы”, — адзначыў ён.

Аляксандр Лукашэнка лічыць сімвалічным, што дасягненні ў галіне культуры ацэньваюцца менавіта ў калядныя дні, паколькі сама атмасфера гэтага свята “дапамагае ўзняцца над будзённай мітуснёй, набыць апору ў хрысціянскай мудрасці”.

Сярод лаўрэатаў прэміі “За духоўнае адраджэнне” і спецыяльнай прэміі Кіраўніка дзяржавы — людзі розных прафесій, але ўсіх іх, як адзначыў Прэзідэнт, аб’ядноўвае адна агульная якасць — нястомнае служэнне беларускаму народу. “На такіх падзвіжніках трымаецца наша Айчына”, — дадаў ён.

Аляксандр Лукашэнка ўручыў пяць прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” і дзесяць спецыяльных прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва. Кіраўнік дзяржавы пажадаў усім лаўрэатам, каб гэтыя прэміі сталі стымулам для далейшага прафесійнага росту і ўдасканалвання.

На здымку: у час цырымоніі ўручэння прэміі. Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

кампазітараў імя Ю.У. Семянякі, IV Міжнароднага конкурсу піяністаў “Мінск-2010” і іншыя мэты, звязаныя з забеспячэннем дзейнасці фонду, накіравана Br219,326 млн.

Гэтае Распараджэнне дасць магчымасць забяспечыць адрасную дзяржаўную падтрымку лепшых прадстаўнікоў таленавітай моладзі, стварыць спрыяльныя ўмовы для пошуку, станаўлення і развіцця юных талентаў.

Паводле паведамленняў Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Цягам васьмі ўжо пяці гадоў у Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжы паспяхова праходзіць дабрачынная калядная акцыя “Дзеці — дзецям”, у якой заўсёды прымаюць удзел жонкі паслоў і дыпламатаў, акрэдытаваных у Рэспубліцы Беларусь.

Падарункі і варыяцыі

Днямі ў Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжы з поспехам прайшоў чарговы дабрачынны канцэрт, падрыхтаваны навучэнцамі і педагогамі.

Гасцей канцэрта прывіталі жонка Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Людміла Сідорская, жонка савецніка-пасланніка Пасольства Расіі — прэзідэнт Міжнароднага жаночага клуба жонак паслоў і дыпламатаў Людміла Гурко, галоўны спецыяліст упраўлення навучальных устаноў і кадраў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Людміла Муха і дырэктар Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа Зорыя Дусенка.

У якасці гасцей у зале прысутнічалі выхаванцы сацыяльна-педагагічных цэнтраў і школ-інтэрнатаў Баранавічаў, Барысава, Вілейкі, Ляхавічаў, Ра-

дашковічаў, якія змаглі прыехаць у сталіцу дзякуючы дапамозе Міжнароднага жаночага клуба жонак паслоў і дыпламатаў.

Праграма канцэрта была насычанай. Дзецям спадабаліся прывітанне Дзеда Мароза і Снягуркі, якія прыбылі ў Мінск з Вялікага Усцюга, а таксама танцы “На балі ў суворайцаў”, “Лялькі”, “Чарцяня”, “Эстонская полька”, “Рускі пераскок”, “Полька-кавалер”, “Гавот”, варыяцыі з балетаў “Дон-Кіхот”, “Карнавал у Венецыі”, “Спячая прыгажуня”, “Шаўкунок” у выдатным выкананні навучэнцаў БДХГК.

Напрыканцы з рук Дзеда Мароза і Снягуркі дзеці атрымалі падарункі ад Міжнароднага жаночага клуба жонак паслоў і дыпламатаў, а таксама цацкі і пісьмовыя прыналежнасці ад навучэнцаў гімназіі-каледжа.

“Лічба” з аб’ёмам

Першым беларускім кінатэатрам, які адмовіўся ад працы са звыклай кінаплёнкай і цалкам перайшоў на лічбавы тэхналогіі, стаў сталічны “Кіеў”. Да свайго саракагоддзя кінатэатр быў радыкальна мадэрнізаваны: цяпер у ім можна будзе (таксама ўпершыню ў краіне) паглядзець стужкі з аб’ёмнай выявай.

Прагляд стужак з трохмернай выявай стаў магчымым дзякуючы выкарыстанню спецыяльнага абсталявання “Dolby 3D”. Як растлумачылі карэспандэнту “К” ва УП “Кінавідэапракат Мінгарвыканкама”, гэтая сістэма “пасіўнага” лічбавага стэрэа — самая распаўсюджаная ў краінах Еўропы, таму і была абрана для абсталявання адноўленага “Кіева”. Распрацаваная некалькі гадоў таму сістэма прадугледжвае дастаўку стужак у кінатэатр на спецыяльных лічбавых носьбітах (вінчэстэрах), з якіх яны перапісваюцца на статыянарны камп’ютэрны сервер. Праекцыя адбываецца праз адзіны лічбавы праектар са спецыяльным дыскам для стварэння на экране трохмернай выявы. Прагляд такіх фільмаў праходзіць у адмысловых акулярах, якія пасля

кожнага сеанса здаюцца гледачамі персаналу кінатэатра і патрабуюць асобай санітарнай апрацоўкі і дэзінфекцыі.

Апрача новага праекцыйнага абсталявання і прыстасавання для апрацоўкі акуляраў, “Кіеў” атрымаў 280 новых камфартабельных крэслаў і гукаізаляцыйныя панелі ў цалкам змяніўшай выгляд глядзельнай зале. Па-сучаснаму стала выглядаць і фая, дзе знайшлося месца для вадкакрышталічных інфармацыйных панелей і буфета.

Што да рэпертуару, то пасля выклікаўшага ажыятаж фільма “Аватар” гледачоў “Кіева” чакаюць і іншыя трохмерныя стужкі. На жаль, вытворцы з краін былога СССР, у тым ліку айчыныя, пакуль не прапануюць стэрэастужак на лічбавых носьбітах.

У бліжэйшых планах сталічнага кінавідэапракату — будаўніцтва сучаснага лічбавага мультыплексу на месцы былога кінатэатра “Авангард”.

**С.А.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Адраснасць падтрымкі

На фінансаванне расходаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі выдзелена Br459,181 млн. Адпаведнае Распараджэнне падпісаў Аляксандр Лукашэнка. Кіраўнік дзяржавы зацвердзіў таксама рашэнне Савета спецфонду.

З названых сродкаў Br239,855 млн. будзе выплачана ў выглядзе прэмій і стыпендыяў лаўрэатам міжнародных і нацыянальных фестываляў і конкурсаў.

На выплату прызавых фондаў пераможцам Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзйшла над Беларуссю”, Рэспубліканскай музычна-тэатральнай алімпіяды, X Міжнароднага конкурсу юных

Міністэрства — Газета — Чытач

Аб праверках у 2010 годзе

Паважаныя кіраўнікі! У кантрольна-рэвізійны аддзел звяртаюцца кіраўнікі і галоўныя бухгалтары з пытаннем: ці будзе праводзіцца рэвізія фінансава-гаспадарчай дзейнасці іх арганізацыі ў 2010 годзе?

Паведамляем, што з 1 студзеня 2010 года планавыя праверкі ўсімі без выключэння кантралюючымі органамі будуць праводзіцца ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 16 кастрычніка 2009 года № 510 “Аб удасканаленні кантрольнай (нагляднай) дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь” з уключэннем праверкі ў каардынацыйны план кантрольнай (нагляднай) дзейнасці на I паўгоддзе 2010 года па абласцях і г. Мінску. Згаданыя планы размешчаны на сайце Камітэта дзяржаўнага кантролю <http://www.kgk.gov.by>.

У адпаведнасці з пунктам 8 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 16 кастрычніка 2009 года № 510 “Аб удасканаленні кантрольнай (нагляднай) дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь” планавыя праверкі аднаго суб’екта, які правяраецца, цягам календарнага года могуць быць ажыццёлены некалькімі кантралюючымі (нагляднымі) органамі толькі ў форме сумеснай праверкі. Правядзенне некалькіх планавых праверак аднаго і таго ж суб’екта на працягу года не дапускаецца.

Такім чынам, у выпадку ўключэння вашай арганізацыі ў каардынацыйны план кантрольнай (нагляднай) дзейнасці на I паўгоддзе 2010 года адным з кантрольных органаў (напрыклад, Міністэрствам падаткаў і збораў), іншы кантралюючы орган (напрыклад, Міністэрства культуры) не мае права запланавана і правесці рэвізію фінансава-гаспадарчай дзейнасці ў II паўгоддзі 2010 года. І наадварот, калі праверка вашай арганізацыі запланавана і ўключана ў каардынацыйны план Мінікультуры, іншыя кантралюючыя органы (напрыклад, Энерганагляд) не могуць правесці праверку ў II паўгоддзі 2010 года.

Каб навесяці парадак у пытаннях на тэму праверкі, прапануем азнаёміцца з каардынацыйнымі планами на сайце Камітэта дзяржаўнага кантролю <http://www.kgk.gov.by> і прыняць усе неабходныя захады па выпраўленні магчымых недахопаў у працы.

У выпадку ўзнікнення праблем прапануем звяртацца ў кантрольна-рэвізійны аддзел Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь па тэлефоне: 203-88-24, а таксама на электронны адрас: kizim@kultura.by

Аляксандр КІЗІМ, начальнік кантрольна-рэвізійнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

“Юрыдычныя тонкасці” на www.forum.kimpress.by

Ці можа павышацца заробатная плата работнікам культуры за працу ў сельскай мясцовасці?

— У мэтах замацавання кваліфікаваных кадраў у арганізацыях асобных галін бюджэтнай сферы, размешчаных у сельскай мясцовасці, Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 01.06.2007 № 254 “Аб павышэнні тарыфных ставак (акладаў) асобным катэгорыям работнікаў” (далей — Указ № 254) устаноўлена, што **кіраўнікам і спецыялістам арганізацый (іх структурных падраздзяленняў) аховы здароўя, адукацыі, культуры, фізічнай культуры і спорту, сацыяльнага аб-**

слугоўвання, якія фінансуюцца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі датацыямі, размешчаны ў сельскай мясцовасці, тарыфныя стаўкі (аклады), устаноўленыя ім у адпаведнасці з заканадаўствам, павышаюцца на 20 працэнтаў.

Для мэт Указа № 254 пад сельскай мясцовасцю маецца на ўвазе тэрыторыя, што ўваходзіць у прасторавы межы сельсаветаў, за выключэннем тэрыторый пасёлкаў гарадскога тыпу і гарадоў раённага падпарадкавання.

Указ уступіў у сілу з 01.07.2007.

На пытанне адказваў юрыст Алег ПРЫКО

Звярніце ўвагу

Праз наш сайт www.kimpress.by пашыраюцца магчымасці для палённых кантактаў з вамі, паважаныя чытачы. Найперш гаворка — пра новую версію форуму. Каб наладзіць такія стасункі, дастаткова толькі зарэгістравацца на форуме.

www.kimpress.by

На форуме створана таксама тэма, дзе можна пакінуць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці (elegantia juris)”. Даступны і новая форма кантакту з рэдакцыяй: цяпер вы можаце адправіць паведамленне з сайта, у тым ліку з далучаным файлам, націснуўшы кнопку “Даслаць рукапіс”.

А для ўсіх, хто жадае быць аператыўна ў цэнтры культурных падзей тыдня ў Беларусі і за мяжой, — наша RSS-стужка. Дадавайце яе ў каналы навін вашага інтэрнет-аглядалніка.

Гледачы чакаюць шоу

Гомельшчына. Аб уражаннях ад першага адборачнага этапу Рэспубліканскага конкурсу “Зорка ўзшла над Беларуссю” распавядае “К” дырэктар Гомельскай харэаграфічнай школы — старшыня гарадскога журы Пётр Свардлоў.

Паводле ягоных слоў, снежанскі адбор канкурсантаў быў настолькі насычаным і разнастайным, што доўжыўся з ранку да вечара. Звольна ў ім бралі ўдзел студэнты і навучэнцы чатырох раённых абласных цэнтраў. У выніку прагляду было адабрана некалькі дзесяткаў лепшых з лепшых. У іх ліку — і ансамблі, і сольныя выканаўцы.

Як сцвярджае старшыня гарадскога журы, найбольш яркімі былі выступленні ў намінацыях “Эстрадныя спевы” і “Сучасны танец”. Маўляў, справа натуральная: творчы інтарэсы гарадскога моладзі найперш скіраваны да эстраднага мастацтва. Дарэчы, не менш яркімі, па выніках гарадскога адбору, сталі і пераможцы ў намінацыі “Размоўны жанр”, якія аддалі перавагу канферансу і мастацкаму чытанням...

Другі адборачны этап, як распавядае намеснік начальніка ўпраўлення культуры

Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка, стартуе на Гомельшчыне ў лютым.

Гродзеншчына. Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Сяргей Маціевіч паведамляе “К”, што другі адборачны этап Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў пройдзе ў абласным цэнтры 25 лютага.

Другі тур мяркуецца арганізаваць у аблдрамтэатры. Верагодна, што будучы выкарыстаны плошчы абласной філармоніі, каледжа мастацтваў.

На другі дзень, 26 лютага, у драмтэатры пройдзе канцэртнае шоу з удзелам канкурсантаў, што прайшлі ў заключны тур творчага саперніцтва, а таксама з удзелам маладых талентаў, якія ярка зарэкамендавалі сябе цягам другога адборачнага этапу.

Магілёўшчына. Другі адборачны этап Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзшла над Беларуссю” пройдзе ў Палацы культуры Магілёўскай вобласці 24 лютага. Як будзе выглядаць гэтае мерапрыемства? Натуральна, што па адказ на гэтае пытанне “К” звярнула

ся да галоўнага рэжысёра гарадскога Цэнтра культуры і дасугу Тамары Залешчанка, якая, маючы саракагадовы творчы вопыт, адказвае за пастаноўку ўсіх гарадскіх і пэўных абласных відовішчых дзей.

— Мне вельмі спадабалася ідэя Рэспубліканскага конкурсу, — кажа Тамара Васільеўна. — Гэта сапраўднае свята для моладзі, якое не мае аналагаў па сваіх маштабах і мэтах. Таму і мерапрыемства, што пройдзе ў абласным цэнтры 24 лютага, мяркуецца зрабіць яркім святковым шоу з выкарыстаннем самых розных тэхнічных сродкаў сцэнаграфіі...

Па меркаванні Тамары Залешчанка, будзе вельмі складана аб’яднаць у адной канцэртнай дзеі дзве магутныя мастацкія плыні — народную і эстрадную, годна прэзентаваць пры гэтым прадстаўнікоў усіх 12 конкурсных намінацый. Але агульная канцэпцыя свята для моладзі, абмеркаванне якой на абласным узроўні адбылося ў чацвер, вызначана. Рэжысёрскія цікавосткі будучага мерапрыемства застаюцца, натуральна, пакуль у сакрэце, неаспрэчным жа з’яўляецца адно: шоу будзе запамінальным.

“Царскі гонар” аўтэнттыкі

Пярэдадзень старога Новага года ў беларускіх вёсках па-ранейшаму называюць “Шчадрэц”. Абрад “Цары”, які праходзіць гэтымі днямі ў вёсцы Семежава Капыльскага раёна, быў уключаны ў спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO.

— Спачатку ў хаце збіраюцца сям’я хлопцаў — самі “цары”, — распавядае ўдзельнік абраду Георгій Ціманаў. — Разам з імі — Механоша, Дзед, Баба, музыкі... Кіруе ўсімі Доктар. І гэткай працэсіяй рушым па хатах. Звычайная праграма спеваў і танцаў — дзесьці з паўгадзіны. Але можам і падоўжыць.

Унікальны абрад бярэ вытокі яшчэ ў XVIII стагоддзі. Тады на пастой ў вёсцы знаходзіліся царскія салдаты, і сярод іх узнікла традыцыя віншаваць мясцовых жыхароў — адсюль і назва. Да вайны калядаванні ў Семежаве былі цалкам натуральнай з’явай, але потым яны апынуліся пад забаронай.

На сёлетніх калядаваннях можна было ўбачыць шматлікіх прадстаўнікоў раённай улады. Уласна, райвыканкам істотна прычыніўся да адраджэння гэтай традыцыі,

якое адбылося напрыканцы 90-х па ініцыятыве тагачаснага дырэктара Семежаўскага ДК Тацяны Шаўра і, вядома ж, мясцовых жыхароў.

— У нашай вёсцы багата людзей, якія не толькі памятаюць тыя калядаванні, але і самі бралі ў іх удзел, — кажа Георгій Ціманаў. — Абрад нам падрабязна пераказаў Мікалай Скамароха. І тады мы здолелі аднавіць яго ў аўтэнтчным выглядзе.

Чытач задае пытанне

Не так даўно мэр Гомеля агучыў рэкамендацыі для аддзела культуры гарвыканкама. Сутнасць у тым, што кожны месяц аддзел культуры павінен арганізоўваць канцэрты з удзелам замежных і расійскіх запрошаных артыстаў. Пасля гэтага паведамлення прайшло два месяцы, а ніводнага выступлення не адбылося. Усе значныя і цікавыя канцэрты былі зладжаны ў 2009 годзе абласной філармоніяй. Калі ж мы ўбачым канцэрт, арганізаваны аддзелам культуры гарвыканкама?

На пытанне адказвае начальнік аддзела культуры Гомельскага гарвыканкама Алена ГЕРАШЧАНКА: — Пытанне, шчыра кажучы, дзіўнае. Аддзел культуры горада ніякім чынам не дубіруе дзейнасць абласной філармоніі, якой па статыце прызначана ладзіць “канцэрты з удзелам замежных і расійскіх запрошаных артыстаў”. Не варта забываць, што ў аддзела культуры (які ў 35 падпарадкаваных яму ўстановах) крыху іншых функцый, скіраваных на адраджэнне, замацаванні і развіццё нацыянальнай духоўнасці. Але, тым не

менш, адным са складнікаў нашых мерапрыемстваў былі і будуць канцэрты з удзелам запрошаных (і не толькі з Мінска) калектываў і выканаўцаў. Да прыкладу, сёлета аддзел культуры стаў ініцыятарам выступленняў Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры”, Акадэмічнага ансамбля песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, Прэзідэнцкага аркестра, гурта “Лепрыконсы”, эстрадных калектываў з Расіі, а таксама быў рэалізаваны праект, звязаны з супрацоўніцтвам гарадскога духавога аркестра і французскага дырыжора Абеля Тама... Амаль два дзесяткі салістаў і ансамбляў наведвалі сёлета Гомель па запрашэнні аддзела. Больш за тое: такія канцэрты ладзілі і будуць ладзіць Гарадскі цэнтр культуры і Палац культуры “Фестывальны”. У 2009 годзе тут прайшло каля 40 мерапрыемстваў, у тым ліку з удзелам артыстаў з Расіі, Украіны, Швецыі, Італіі, Францыі... Мерапрыемствы з удзелам калектываў і выканаўцаў з замежжа ладзяць Гомельскі дзяржаўны тэатр лялек, Гомельскі маладзёжны тэатр, ДУ “Гомельскія гарадскія аркестры”.

Чытач “Культуры” Ігар Байцоў звярнуў увагу на тэндэнцыю, калі, пішучы пра пабудову і рэканструкцыю значных аб’ектаў, журналісты часцяком пакідаюць “па-за кадром” імёны архі-

тэраў. На такія развагі чытача па-штурхнуў артыкул “Цырк высокіх тэхналогій” (“К” № 49 за 2009 г.): “Пры праектаванні рэканструкцыі і маштабнай разбудовы Мінскага цырка — помніка архітэктуры, размешчанага ў цэнтры сталіцы, — архітэктары вырашылі найскладанейшы комплекс супярэчлівых функцыянальных, тэхнічных і эстэтычных задач. Тут была магчымасць прымаць розныя рашэнні — як па аб’ёмнай кампазіцыі, так і ў стылёвых адносінах. Прынятыя праектныя рашэнні — адбітак творчага аўтарскага мыслення менавіта тых архітэктараў, якія над імі працавалі”.

Наш карэспандэнт даведаўся ў Інстытуце “Мінскпраект”, што за рэканструкцыю будынка Беларускага дзяржаўнага цырка адказвае архітэктурна-канструктарская майстэрня № 4, якой кіруе Міхаіл Рыбніцаў. Галоўным архітэктарам рэканструкцыі цэнтральнага будынка ўстанова з’яўляецца Надзея Малаткова, ГАПам новай прыбудовы да цырка — Аляксандра Кірзева. Галоўны інжынер праекта — Нэллі Чумак.

Актуальную тэму захавання аўтарскага права “К” плануе разгледзець у будучых нумарах. Гэта таксама, як і сачыць надалей за рэканструкцыяй Белдзяржцырка.

**Ілля СВІРЫН
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Жывапіс у дар бібліятэцы

Нацыянальная бібліятэка Беларусі хутка займее сваю калекцыю карцін, якую перададуць ёй мастакі, што ўваходзяць у Міжнародную гільдыю жывапісцаў. 21 студзеня адкрыецца выстаўка-прэзентацыя творчасці гэтых майстроў, якія аддалі ў дар установе каля сямідзесяці работ. Па словах загадчыка галерэйна-выставачнай дзейнасці НББ Фёдара Ястраба, удзел у гэтай акцыі прынялі сорак мастакоў.

Днямі ў экспазіцыйным комплексе бібліятэкі адбудзецца яшчэ адна падзея з удзелам айчынных творцаў: жывапісцаў, акварэлістаў, графікаў, фатографістаў. У Міжнародны фестываль пейзажа, прысвечаны народнаму мастаку Беларусі Віталю Цвірку, распачнецца вернісажам з удзелам дачкі творцы — Тацяны — 19 студзеня. Яна прадставіць на ім першы фільм пра жыццё і творчасць ба-

цькі. Асобныя акцэнт будзе зроблены на палотны мастака, якія будуць экспанавана.

Штогадовы фестываль збірае ўдзельнікаў з розных краін свету, але гэтым разам больш шырока пакажуць свае работы беларусы: тут можна будзе пабачыць новыя палотны Уладзіміра Кожуха, Васіля Касцючэнікі, Аляксандра Забаўчыка, Дзмітрыя Сурыновіча, Святланы Катковай ды іншых. “Задача мастакоў — стварыць крэатыўны пейзаж, каб найбольш поўна прадставіць спектр гэтага жанру ў нашай краіне, — адзначае Фёдар Ястраб. — Мы хацелі б убачыць аўтарскі погляд на пейзаж: не “канстатацыю” пэўнага айчыннага ландшафту, а адносіны да яго аўтара. Тут ёсць як рэалісты, традыцыяналісты, так і наватары, творы якіх складана “ўціснуць” у межы гэтага жанру. Дзяржартынасць, цікавы погляд на рэчаіснасць, выява ўнутранай існасці, а не фатаграфічная дакладнасць, асоба мастака бачныя ў гэтых творах”.

Як дадаў Фёдар Ястраб, фестываль дае магчымасць звярнуць увагу на імя Віталія Цвірка.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Дзень Мулявіна ў Доме Купалы

12 студзеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбыўся вечар памяці народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Уладзіміра Мулявіна, прымеркаваны да яго 69-га дня нараджэння. Тады ж прайшло закрыццё выстаўкі “Песня пра долю”, якая, як мы паведамлялі ўжо, стваралася ў рамках культурна-адукацыйнага праекта, прысвечанага 40-годдзю Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры”.

Выстаўка за час сваёй працы пазнаёміла наведвальнікаў з разнастайнасцю калекцыі аднаго з найстарэйшых музе-

яў нашай краіны і унікальнымі экспанатамі зусім маладога музея — Музея Уладзіміра Мулявіна, з матэрыяламі з сямейнай архіваў Святланы Мулявінай-Пенкінай, мастакоў — сцэнографістаў музычных праграм “Песняроў” Леаніда і Валянціны Бартлавых, Галіны Крываблочкай...

На вечары ж, дзе сабраліся сябры-аднадумцы вялікага музыканта, яго родныя і блізкія, дзеячы культуры і мастацтва, прагучалі цёплыя ўспаміны пра Уладзіміра Георгіевіча. Сярод выступоўцаў былі Міхаіл Фінберг, Ігар Лучанок, Барыс Луцэнка, Марыя Захарэвіч, Уладзімір Скараходаў, Алег Молчан і інш. Напрыканцы вечара Ігар Лучанок бліскуча выканаў сваю “Спадчыну” на вершы Янкі Купалы.

Наш кар.

Страта

ТРУШКО Леанід Ігнатавіч

Беларускае мастацтва панесла цяжкую страту. 10 студзеня 2010 года на 72-м годзе пайшоў з жыцця народны артыст Беларусі Леанід Ігнатавіч ТРУШКО.

У творчай біяграфіі Трушко Леаніда Ігнатавіча — больш за сто вобразаў, створаных на Коласаўскай сцэне ў спектаклях “Званы Віцебска” У.Караткевіча (Дарафей), “Трыбунал” А.Макаёнка (Сырадоў), “Трэцяя, патэтычная” М.Пагодзіна (Дзятлаў). Яго жыццёвы шлях — прыклад адданага, сумленнага служэння справе развіцця і прапаганды нацыянальнага тэатральнага мастацтва.

Нарадзіўся Леанід Ігнатавіч Трушко 4 сакавіка 1938 года ў горадзе Орша Віцебскай вобласці. У 1961 годзе пасля службы ў радах Савецкай Арміі распачаў сваю творчую дзейнасць у народным тэатры Аршанскага льнокамбіната. У 1965 годзе Леанід Трушко, выканаўшы ролю Рыбакова ў спектаклі “Крамлёўскія куранты” М.Пагодзіна, стаў лаўрэатам Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва ў Маскве. З 1967 года працаваў у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа. Першая значная роля на Коласаўскай сцэне — Мікіта ў спектаклі “Улада цемры” Л.Талстога — прынесла акцёру вялікі поспех.

Створаныя Л.І. Трушко за гады плённай творчай дзейнасці вобразы на доўга застануцца ў памяці ўдзячных гледачоў. Яны вызначаліся глыбінёй псіхалагічнай працоўкі, ідэйнай мэтанакіраванасцю, адрозніваліся творчай сталасцю і бытавой дакладнасцю. Гэта Цецераў (“Мяшчане” М.Горкага), Лапахін (“Вішнёвы сад” А.Чэхава), Дзерваед, Буслай і Бацька Буслая (“Радавыя”, “Парог” А.Дударова), Марцявічус (“Кастусь Каліноўскі” У.Караткевіча), Алялюмас (“Клеменс” К.Сай), Кэбат (“Любоў пад вязамі” Ю.О’Ніла), Гапон (“Залёты” В.Дуніна-Марцінкевіча) і шмат іншых.

За вялікі творчы поспехі, актыўную прапаганду беларускага тэатральнага мастацтва Трушко Л.І. удастоены ганаровых званняў “заслужаны артыст БССР” (1986), “народны артыст Беларусі” (1996).

Леанід Ігнатавіч Трушко актыўна здымаўся ў кіно. Найбольш папулярныя кінастужкі з яго ўдзелам — “Плач перапёлкі” і “Новая зямля”.

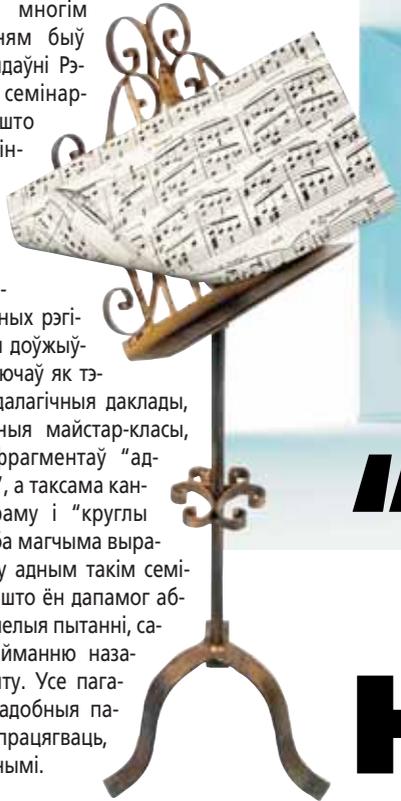
Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа, тэатральная грамадскасць глыбока смуткуюць у сувязі са смерцю народнага артыста Беларусі Леаніда Ігнатавіча Трушко.

Светлая памяць пра Леаніда Ігнатавіча Трушко, чалавека яскравага, шчодрога таленту, шчырага сэрца, адданага тэатральнаму мастацтву Беларусі, назаўсёды застанецца ў сэрцах родных, блізкіх, калег, сяброў.

ЛАТУШКА П.П., РЫЛАТКА У.П., ГЕРАСІМОВІЧ Э.І., АНІСЕНКА В.Д., ДАВЫДЗЬКА Г.Б., ДУДАРАЎ А.А., КАВАЛЬЧЫК С.М., КЛЕБАНОВІЧ В.М., МАСУМЯН Б.А., ПАЛЯКОЎ П.І., ПІНІГІН М.М., СУХАВЕЙ С.І., ТАЛІПАЎ Р.С., ТКАЧОНАК А.Л., ШАЦЬКО Р.І., ЯНКОЎСКИ Р.І., ЯФРЭМАЎ А.В.

Пра тое, што беларуская кампазітарская і выканальніцкая школы акадэмічнага кшталту — адны з лепшых у свеце, сёння ведаюць, здаецца, усе. Тым больш, пра гэта сведчаць пастаянныя перамогі нашай творчай моладзі на самых прэстыжных міжнародных конкурсах і фестывалях. А што ж з падрыхтоўкай эстрадных музыкантаў? Ці адпавядаюць нашы маладыя эстрадныя спевакі, інструменталісты, аранжыроўшчыкі сучаснаму ўзроўню? І што трэба зрабіць, каб і ў галіне эстрады мы былі “наперадзе планеты ўсёй”?

Гэтым і многім іншым пытанням быў прысвечаны нядаўні Рэспубліканскі семінар-практыкум, што адбыўся ў Мінскім дзяржаўным музычным вучылішчы імя М.Глінкі і сабраў прадстаўнікоў з розных рэгіёнаў краіны. Ён доўжыўся два дні і ўключыў як тэарэтычна-метадалогічныя даклады, так і практычныя майстар-класы, правядзеныя фрагментаў “адкрытых урокаў”, а таксама канцэртную праграму і “круглы стол”. Але ж іба магчыма вырашыць праблему адным такім семінарам? Добра, што ён дапамог аб’явіць набалелья пытанні, садейнічаў перайманню назапашанага вопыту. Усе пагаджаліся, што падобныя пачынанні трэба працягваць, рабіць рэгулярнымі.

“Дзе тут вучаць на Сінатру?”

Не заблукаць у лабірынтах эстраднай піраміды

Базіс і “надбудова”

Што ж, у акадэмічнай музыцы ўсё прасцей. Вучыцца ёй, мабыць, яшчэ больш складана, але там закладзены глыбокія педагагічныя традыцыі, на якія і абапіраецца ўся цяперашняя сістэма навучання. Замежнікі (якія, дадамо, усё часцей прыязджаюць вучыцца ў тую ж Беларускую дзяржаўную акадэмію музыкі) адразу адзначаюць пераэманасць і сістэмнасць нашага навучання. Для адбору адораных дзяцей існуе разгалінаваная сетка дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў, чарговай прыступкай на шляху да музычнага Алімпа становяцца музычныя вучылішчы ці каледжы, замыкаюць жа піраміды Акадэмія музыкі з яе абласнымі філіяламі і, нарэшце, магістратура і аспірантура. Асновы цяперашняй музычна-выкладчыцкай школы закладаліся больш як 85 гадоў таму. На працягу ўсяго гэтага часу да нас ехалі і едуць лепшыя расійскія і еўрапейскія музыканты, кожны з якіх у той ці іншай меры садзейнічае пашырэнню педагагічных кругаглядаў. Сапраўды, акрамя таго, што беларускія кампазітарская і выканальніцкая школы сталі пераёмнымі і нашчадкамі рускай, у сучасных умовах яны ўзмацняюцца найноўшымі заходнімі метадалогіямі і распрацоўкамі.

Эстрада ж у савецкія часы заставалася “падчаркай”. Нават джаз, прызнаны сёння “класікай”, то дазваляўся, то забараняўся. Што ж казаць пра іншыя эстрадныя напрамкі? Вядома, адбівалася гэта і на школе. Айчыныны Інстытут культуры (цяпер гэта Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў) адкрыўся толькі ў 1975 годзе. Эстраднае аддзяленне ў Мінскім дзяржаўным музычным вучылішчы імя М.Глінкі — ажно ў 1983-м. У рэгіёнах жа гэтая праца працягваецца і цяпер. А ці ёсць у нас, дарэчы, эстрадна-джазавыя аддзяленні ў дзіцячых музычных школах?

Думкі канонт як мага больш ранняй спецыялізацыі юных музыкантаў разыходзяцца. І гэта нармальна, бо паўсюль (а тым больш — у музыцы) патрабуюцца індывідуалізаваны падыход.

З аднаго боку, нот усяго сем, ды і музычная грамата аднолькавая для ўсіх стыляў. З іншага, кожны музычны напрамак мае свае прынцыпы. Як жа сумяшчэць несумяшчальнае? Дый ці сапраўды два гэтыя падыходы — несумяшчальныя?

Замкнёнае “джаз-кола”

— Галоўная праблема эстраднай адукацыі ў тым, — дзеліцца сваім меркаваннем кампазітар Алег Елісеенкаў, які сумяшчае творчасць з выкладаннем у БДУКІМ, — што любыя педагагічныя ме-

тады базіруюцца на ўстойлівых прынцыпах і традыцыях. Эстрадная ж музыка змяняецца так хутка, што навучанне “ўчарашнім” прынцыпам становіцца неактуальным і непатрэбным. Таму, на мой погляд, выйсце адно: абапірацца на музычныя традыцыі ўвогуле, але пры гэтым памятаць пра эстраду. Бадай адзінае, што можа сёння лічыцца трывалай эстраднай традыцыяй, — гэта джаз. Ён і павінен стаць базісам эстраднай адукацыі. Усё астатняе — павінна выкладацца, што называецца, “з калёсаў”. А гэта значыць, што выкладчыкамі трэба запрашаць найперш практыкаў, якія не толькі звонку сочаць за нашай эстрадай, але і непасрэдна “варацца” ў ёй і, галоўнае, самі часта становяцца “ініцыятарамі” тых стылёвых змен, што адбываюцца на эстрадзе. Толькі так — фарміруючы, развіваючы эстрадны працэс і адначасова выпрацоўваючы яго метадыку — можна “скласці” эстрадных прафесіяналаў.

— Звычайна ўжо ў першыя гады заняткаў відавочна, з каго можа атрымацца прафесійны музыкант, а з каго — не. Але гэта не значыць, што падобных дзяцей трэба “адсейваць” або прымушаць іх усімі сіламі “падцягвацца” да ўзроўню больш адораных. Проста, прынцыпы навучання ў іх павінны быць адрозныя. Тое ж самае — са спецыялізацыяй прафесіяналаў. Ва ўсім ёсць свае тонкасці і не ўлічваць іх немагчыма. Пры максімальным пашырэнні агульнага кругагляду павінна быць і спецыялізацыя, скіраваная на самыя найноўшыя тэхналогіі ў кожнай сферы. Крыўдна, што столькі гадоў прайшло, а гэтыя пытанні па-ранейшаму актуальныя.

Сапраўды, тое, што сёння з’яўляецца ўласным напрацоўкамі энтузіястаў, павінна атрымацца ўсё больш шырокае распаўсюджванне. І пачынаць трэба — менавіта з пачатковай падрыхтоўкі, дзе закладаюцца асно-

восты — у тым жа Маладзёжным тэатры эстрады. І ўсё б добра, але, на мою думку, ім не хапае комплекснага падыходу да назпашаных ведаў. Могуць добра прачытаць падрыхтаваны з выкладчыкам маналог — і не ўмеюць расставіць сэнсавыя акцэнтны ў песні. Выконваюць танец — і не ведаюць, куды ў песні падзець рукі-ногі. Тут патрэбны і больш індывідуалізаваны падыход да кожнага навучэнца, і, магчыма, ажыццяўленне цэласных пастановак, спектакляў, у якіх былі б задзейнічаны ўсе “ўменні” адначасова. Дый музыканты-інструменталісты павінны больш шчыльна далучацца да пералічаных дысцыплін, бо часам не ўраджаюць ні сваёй пластыкай, ні артыстызмам: спяваюць з такой групай вельмі складана.

Увогуле ж, неабходнасць адукацыі ў сферы эстрады сёння ўжо не выклікае сумневу. Доклад — тое, што сярод студэнтаў БДУКІМ і Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў (спецыялізацыя — “акцёр музычнага тэатра”) апынуліся фіналісты праекта “Маладыя галасы Беларусі”.

— Кожны артыст разумее, — працягвае І.Дарафеева, — што яму патрэбна базавая адукацыя. І наадварот: кожны студэнт творчай ВНУ гэтак жа разумее, што не стане прафесіяналам без удзелу ў конкурсах, фестывалях, без пастаяннай, а не разавай, сцэнічнай практыкі. Гэтыя два бакі ўзаемадапаўняюць адзін аднаго, і той, хто наладжвае паміж імі гармонію, а не супярэчэнне, аказваецца ў выйгрышы.

вы і будучай музычнай прафесіі, і, на жаль, часцяком “бетонны фундамент” далейшага неразумнення добрага густу як у класіцы, так і на эстрадзе.

Дык дайце, дайце дапаможнік!

А між тым, калі ноты класічных твораў адшукаць не праблема, дык добрых эстрадных зборнікаў педагагічнага рэпертуару не хапае. Няма выдадзеных навучальных праграм, падручнікаў, метадычных распрацовак, разнастайных дапаможнікаў. Асабліва адчувальна гэта ў рэгіёнах, дзе эстраднае аддзяленні ўзніклі пазней, чым у сталіцы.

У Баранавіцкім музычным вучылішчы эстраднае аддзяленне з’явілася менш як тры гады таму: сёлета адбудзецца першы выпуск. У ім, дарэчы, усяго тры навучэнцы: двое вакалістаў і адзін інструменталіст, які навучаецца на электрагітары.

— Цяпер узрасла колькасць і навучэнцаў, і спецыяльнасцей, — распавядае Вольга Вароніна, якая стаяла ля вытокаў эстраднага аддзялення ў Баранавічах. — Гэта сведчыць і пра запатрабаванасць такога навучання, і пра неабходнасць падобных кадраў, прадрыктаваную часам. Скараціліся школы з творчымі ўхіламі, але стала больш эстрадных студый, выхаванцы якіх хочучь прадоўжыць адукацыю, зрабіць яе больш грунтоўнай, падмацаванай адпаведным дыпламам. А ў нас і з выкладчыкамі напружана, і зборнікаў па ансамблевых спевах не знойдзеш, і абсталюванне не хапае — тых жа мікрафонаў, не кажучы ўжо пра сваю гуказапісваючую студыю. Стварылі свой эстрадны аркестр, вакальны ансамбль, які рэгулярна выступаюць на розных гарадскіх пляцоўках, значыць, трэба дбаць і пра сцэнічныя строі для маладых артыстаў. У сталіцы, вядома, з усім гэтым прасцей...

А мюзікл — слабо?

Мінскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.Глінкі, па агульным прызнанні, забяспечвае вельмі высокі ўзровень падрыхтоўкі эстрадных музыкантаў сярэдняга звяна. За вышэйшую эстрадную адукацыю “адказвае” БДУКІМ, дзе створана добрая матэрыяльная база, а ў пераліку навучальных дысцыплін — усё, што неабходна эстраднаму артысту.

— У прыватнасці, студэнты-вакалісты, — кажа пра сваіх “падапечных” заслужаная артыстка Беларусі Ірына Дарафеева, — вывучаюць і сцэнічную мову, і майстэрства акцёра, і харэаграфію, атрымаваюць сцэнічную пра-

Разам з тым, джаз, нават самы прасты, — ужо “вышэйшая матэматыка” ў адносінах да “школьнай” нотнай граматы. Больш за тое, далёка не кожны акадэмічны музыкант з бліскавай адукацыяй здольны да імправізацыі: усё патрабуе ведання сваіх законаў, трэніроўкі і, галоўнае, адпаведнага слыхавога вопыту.

— Усяму можна навучыць: было б жаданне, — лічыць выкладчык БДУКІМ і МДМУ імя М.Глінкі Уладзімір Фельгін. — Вучыць джазу тых пачаткоўцаў-першакласнікаў, якія ні інструмента ў руках не трымалі, ні да рытмікі, ні да гармоніі джазавай не прызвычаліся, не мае сэнсу. Школа ва ўсіх павінна быць адна: гэта правільнае дыханне (ці, у залежнасці ад спецыфікі, пастаноўка рук) і тэхніка валодання сваім інструментам, уключаючы такі “інструмент”, як голас. Калі ж чалавек мае адпаведную базу і, галоўнае, хоча, — перашкод ніякіх няма: ён і слыхавы вопыт будзе пашыраць, і авалодае ўсімі тонкасцямі імправізацыі. Зразумела, пачынаць такое навучанне лепей з дзяцінства, а не тады, калі музыкант ужо цалкам сфарміраваўся. Ва ўсім свеце ёсць спецыяльныя джазавыя школы, каледжы. У нас жа раньняе навучанне джазу яшчэ толькі-толькі пачынаецца — і тое выключна сіламі педагогаў-энтузіястаў. У мінскай ДМШ № 14, да прыкладу, ёсць дзіцячы біг-бэнд, які стварыў Анатоль Яйчук. Ён паступова ўключае ў рэпертуар юных музыкантаў эстрадна-джазавыя творы, навучае ставіцца да іх асэнсавана. І гэта дае свой плён.

Дадамо, што Салігорская ДШМ з 2006 года праводзіць Адкрыты дзіцячы фестываль-конкурс джазавай і эстраднай музыкі “Джаз-тайм”. Чарговы, трэці па ліку, такі праект пройдзе сёлета ў маі. Адметнасцю “Джаз-тайма” з’яўляецца тое, што ў творчым саборніцтве ўдзельнічаюць не адно салісты, як гэта было калісьці на Мінскім адкрытым конкурсе “Я граю джаз”, але і калектывы — ансамблі і аркестры. Склад журы — міжнародны. Дый сярод удзельнікаў і гасцей чакаюцца калектывы з Літвы, Польшчы, Расіі, Швецыі.

На “спецаў” разлічыся!

Але ўсё гэта — толькі пачатак, накіраваны, найперш, на больш глыбокі падыход да інавацый і пачатковай музычнай адукацыі. У 1980-я гэтай праблемай шчыльна займаўся кампазітар Валерый Галаўко, нават сваю кандыдацкую дысертацыю прысвяціў магчымым рэформам у гэтай сферы. Сутнасць яго падыходу — у розным навучанні будучых прафесіяналаў і аматараў:

Імёны народных мастакоў Беларусі, іншых нашых сталых майстроў і творцаў-пачаткоўцаў часцяком сустракаюцца ў абмеркаваннях на расійскіх ды ўкраінскіх інтэрнет-форумах. Але, на дзіва, у нашай краіне пакуль няма ніводнай больш-менш запамінальнай віртуальнай пляцоўкі, што прадстаўляла б гісторыю і сучасны стан айчыннага выяўленчага мастацтва, абмеркаванне яго актуальных праблем ці хаця б уражанні ад выставак. Таксама незразумела, чаму мастакі, якіх ведаюць ва ўсім свеце і якія нярэдка выстаўляюцца ў сталічных ды рэгіянальных галерэях, у абсалютнай большасці выпадкаў не маюць сваёй старонкі ў Сеціве. Таму і пошукавік не выдаць пра іх свежай інфармацыі — як ні фармулай запыт. Пасля доўгіх гадзін блукання па Сусветным Павуцінні з мэтай знайсці сайты, прысвечаныя непаўторным айчынным творцам, назбірала ўсяго некалькі вартых увагі прыкладаў. Што ж перашкаджае, скажам, нашым жывапісцам папулярызаваць сябе праз Інтэрнет? І ці патрэбна ім гэта ўвогуле?

Дарэчы, у самога Уладзіміра Савіча асабістай інтэрнет-старонкі няма. Зрэшты, “хацеў бы, але ніяк не збяруся” — гэта першы адказ, які можна пачуць ад многіх сталых майстроў. А ёсць і тыя, хто “сбраўся” ўжо даўно. Першы сайт Міколы Бушчыка пачаў працаваць 10 гадоў таму, а сёння ў яго іх — тры. Самы апошні — проста твор мастацтва, які элегантна і стыльна паказвае аўтара як гіда ў сваёй віртуальнай галерэі, што выглядае, не раўняючы, бы рэальная. Прадстаўлены здымкі работ, якія можна праглядаць у розных памерах. Яны размеркаваны па перыядах і тэхніках. Інтэрпрэтацыю жывапісу можна прачытаць у раздзеле для публікацый са СМІ. Біяграфія, кніга водгукаў, апош-

у віртуальную галерэю толькі пасля паказу ў рэальнай. Дарэчы, стварыў сайт адзін з мастакоў — экспанентаў галерэі.

Такія ініцыятывы — станючая з’ява. У падобных выпадках значэнства гледача з твораў адбываецца для маральнага задавальнення, так бы мовіць, для душы. Некаторыя мастакі знаходзяцца на такім узроўні поспеху, што могуць сабе дазволіць і не ставіць пад здымкамі карціны спасылку “набыць”, а заказваюць старонку з ім’янным даменам як людзі, што жыўць у рытме часу. Але часта чытаеш і зусім процілеглае: “Зраблю копіі вядомых класічных твораў мастацтва для вашай гасцёўні, напішу на заказ партрэт з вашага фотаздымка”. Ад-

ной якаснай прададзенай карціны, што набыў інтэрнет-пакупнік. Не надта ахвотна звяртаюцца да такой тэмы і тыя, хто стварае сёння аблічча “байнета”. Чаму б не зрабіць адпаведныя сайты, каб хутчэй запоўніць пустую нішу? А яна сапраўды пустая: паспрабуйце прыгадаць месца, дзе віртуальна сустракаюцца шмат аматараў выяўленчага мастацтва? Фатографы яшчэ як-ніяк гуртуюцца, а тых, хто працуе фарбамі, не знайсці ў віртуальнай прасторы.

Рыхтуючы артыкул, звязалася з некалькімі фірмамі, што займаюцца стварэннем і прасоўваннем сайтаў. Распрацоўшчык сайтаў Андрэй Падлубны, які некалькі гадоў працуе над праектамі на самыя розныя тэмы, кажа: “Сярод шматлікіх сайтаў, якія я распрацоўваю, тэма мастацтва займае найменшае месца. Ёсць толькі адна веб-пляцоўка, якая расказвае пра аднаго з эксплібрысістаў, сябра маёй сям’і. Але, ствараючы канцэпцыю, я не стаў спыняцца толькі на яго асобе і работах. Захацелася стварыць добры сайт, дзе атрымалі б карысную інфармацыю як мага больш

Памылка 404, або Чаму “mastaka” – NET?

Жывапіс з экрана

Навостта патрэбна бачыць айчыннае мастацтва ў Сеціве сучасным гледачам, стала зразумела не сёння, а ўжо даўно. Колькі слоў пра асобу аўтара ды некалькі рэпрадукцый самых вядомых работ могуць дапамагчы тым, хто не можа наведаць нашы выставачныя залы, і, магчыма, прывабіць тых, хто раней гэтага не рабіў. Памятаю, гады тры таму знайшла даволі ўдалы сайт, дзе прадставілі своеасаблівы ілюстраваны даведнік па беларускіх майстрах пэндзля. Работы можна было запампаваць і выкарыстаць, скажам, у якасці фону на рабочым сталі камп’ютэра, хоць гэта, вядома, і не лепшыя зносіны з творам мастацтва: пікселі не заменіць мазоў пэндзля і не адлюструюць тэхніку майстра. Асабліва гэта адчувальна, калі сутыкаешся з “жывым” палатном і бачыш яго пасля ў штучным, “закансерваваним”, варыянце звычайнай ілюстрацыі ў фармаце “JPEG”. Але ўсё ж такі пачын — ёсць. Запомніць назву згаданага сайта аказалася справай даволі складанай (што з’яўляецца відавочным мінусам у web-прасторы). Таму і звярнуцца да яго сёння, каб прааналізаваць змены, не змагла. Не дапамог і пошук. Магчыма, сайта папросту не існуе.

Шмат згадак у розных інтэрнет-каталогах вядзе нас на сайт, дамен якога выглядае гучна і актуальна ў рэчышчы сённяшняй тэмы: “mastak”. Знойдзеныя анонсы распавядаюць аб ім як аб унікальным у краіне партале, што аб’ядноўвае творцаў, а таксама форум, дзе можна абмеркаваць усе пытанні, якія цікавяць аматараў мастацтва. Што маем у выніку? Гэты дамен цяпер належыць прыватнай фірме, што займаецца веб-дызайнам, а форум спасылаецца на “памылку 404” — сімвал няіснай старонкі, якая раней размяшчалася па гэтым адрасе. Таксама не прывядуць нас да твораў мастацтва даменныя імёны кшталту “kartina”, “palitra” ды шматлікія іншыя са словаформай “art”, якія былі б тут самымі трапнымі. Такіх старонак у большасці выпадкаў ужо няма, хоць яны і выдаюцца ў пошуку. Застаецца яшчэ невялікі праэнт сайтаў, зробленых літаральна “сваімі рукамі” ў адпаведных сістэмах, аднак пры значным кроку наперад інтэрнет-тэхналогій іх мінімальныя тэхнічныя магчымасці пры вельмі слабым дызайне выглядаюць часцяком анахронізмам. Іншая справа, што, паводле вядомай прыказкі, на бязрыбіі...

Крышку фарбы ў Інтэрнет

Віртуальная база даных па творчасці самых вядомых жывапісцаў, графікаў, скульптараў і іншых творцаў — патрэбная. Гэта не раз адзначалі ў сваіх даследаваннях вядомыя мастацтвазнаўцы. І, як распавёў карэспандэнт “К” старшыня Беларускага саюза мастакоў Уладзімір Савіч, у хуткім часе — праз месяц ці крыху болей — павінен з’явіцца сайт гэтага грамадскага аб’яднання, што мае стаць такой базай: “Першае, для чаго ён патрэбен, — гэта стварыць рэкламу нашым мастакам, папулярызаваць іх сярод беларускага і замежнага насельніцтва. Важны тут інфармацыйны момант: біяграфія можа шмат што растлумачыць у творчасці. Асабіста для мяне найцікавейшая — сувязь паміж людзьмі. А электронным спосабам яна ажыццявіцца хутчэй і прасцей. Зараз над сайтам актыўна працуюць людзі, на ім можна будзе даведацца пра бягучыя выстаўкі, а таксама пра экспазіцыйныя залы.

На доўгі час работа над сайтам была прыпынена, паколькі вынікі конкурсу на стварэнне нашага фірмовага стылю, што праводзіўся паміж членамі Саюза, мякка кажучы, не парадавалі: яны не адпавядалі аніякім патрабаванням. Шавец без ботаў — гэта, на жаль, пра наш выпадак. Спадзяюся, зробленае можна будзе хутка ацаніць. Сам адчуваю, што патрэбна стварыць сайт як мага хутчэй!”

Што хацелася б пабачыць на гэтай пляцоўцы чалавеку, які цікавіцца мастацтвам? Безумоўна, раздзелы, дзе знайшлося б месца аналітычным матэрыялам па творчасці таго ці іншага аўтара, крытычныя артыкулы і юбілейныя нарысы, роздумы маладых і вопытных журналістаў ды мастацтвазнаўцаў, крытыкаў, экскурсы ў гісторыю. Але галоўнае — каб заплававанае ажыццяўлялася, сайт рэгулярна абнаўляўся і выклікаў рэакцыю ў гледачоў і саміх мастакоў. Можна скарыстаць удалы досвед суседзяў: на адным з прафесійных расійскіх форумах актыўна абмяркоўваюць стылі і накірункі мастацтва мінулага і сучаснасці, дзеляцца апошнімі навінамі “хто, дзе, калі вылучыўся”, “жывуць” тут і такія тэмы, як грошы ў мастацтве, правілы ўвозу-вывазу карцін за мяжу, экспертыза, кошт, ацэнка, рэстаўрацыя ды шмат якія іншыя.

нія навіны з насычанага творчага жыцця майстра... Мікола Бушчык кажа, што вельмі задаволены тым, як працуе кампанія, якая займалася стварэннем і падтрымкай гэтага сайта: “Многія мае сябры тэлефануюць і з захапленнем кажуць, што ён надзвычай удалы. Хаця сам я не вельмі часта звяртаюся да яго, але ж прыемна бачыць добрыя водгукі гледачоў”.

Адзіная праява інтэрактыўу

Можна знайсці ў Сеціве пляцоўкі, якія аб’ядноўваюць некалькіх творцаў разам. Гэта можа быць web-збор нарысаў пра вядомых мастакоў з ілюстрацыямі, якія праглядаюцца ў паўнафарматным памеры. Шкада, што на такіх праектах адзіная праява інтэрактыўнасці — толькі адрас электроннай пошты аўтара рэсурсу.

Даволі шмат маладых жывапісцаў, якія яшчэ не зрабілі сабе гучнае імя, ствараюць прывабныя на выгляд камерцыйныя праекты. Графікі, ілюстратары, фларысты, карыкатурысты, фатографы зрабілі Інтэрнет добрым сродкам для прываблівання заказчыкаў. Падобныя рэсурсы прапануюць побач з работамі, якія могуць вам дадаць дадому, бланк для пакупкі. Адзін з такіх сайтаў — старажыл байнета: свой адлік вядзе з 1995-га.

Гродзенская “Галерэя Тызенгауза” размяшчаецца ў Інтэрнеце ўжо каля пяці гадоў. Спіс прадстаўленых тут аўтараў даволі вялікі: каля 25 чалавек. Усе яны, па словах дырэктара ўстановы Галіны Сарока, калісьці выстаўляліся тут, і новыя мастакі могуць трапіць

нойчы прапаноўвалі ажно сем (!) спосабаў аплаты карціны, а вось у біяграфіі аўтара на галоўнай старонцы пазначана хіба “прафесіянал”, праўда — з невядомым мастацкай грамадскасці імем.

“Прасоўваць” мастацтва — тання?

Ёсць і зваротны бок медала, пра які распавёў Мікола Бушчык.

— Адночы мне патэлефанавалі сябра і заўважылі: “Ці не час табе ўжо змяніць манеру? Надта ж ты становішся падобным да мяне!” Яму падалося, што я падгледзеў у яго нейкі момант. Калі выкладзены у глабальную сетку твораў становіцца надта шмат, ніхто не застрахаваны ад таго, што тваю тэхніку, сюжэт ці яшчэ нешта пераймуць. На свае вочы бачыў, як у Варшаве адзін мастак выкарыстаў маё, унікальнае, у сваёй творчасці. Многія мае знаёмыя катэгарычна супраць таго, каб выкладаць карціны, што вымагаюць столькі часу, высілкау, сродкаў, у свабодны доступ. Асабліва гэта тычыцца тых, хто піша павольна, рэдка прадстаўляе новыя работы. Толькі пакажа, закрываецца выстаўка, глядзіш — а нехта хутка паўтарыў.

Што ж, гэтая думка даволі слушная. Магчыма, страх быць паўтораным і стрымлівае некаторых творцаў. Але прапаную гіпотэзу, што ёсць яшчэ адна перашкода. Стварыць або заказаць у нейкай кампаніі на самой справе якасны і сучасны сайт для чалавека, які раней з падобнымі праектамі не сутыкаўся, — даволі складаная і нятанная справа. Праўда, бюджэт такога праекта ўсё ж меншы за прыбытак ад ад-

людзей: тут можна знайсці матэрыялы пра мінскія выставачныя залы, з’яўляюцца тэксты пра экспазіцыі, якія дзейнічаюць цяпер. Мы хацелі б, каб беларускія мастакі дадалі сюды фотаздымкі сваіх работ: ёсць добрыя магчымасці для стварэння іх віртуальных галерэй.

Да любой з іх і да ўсіх тэкстаў можна напісаць каментарый, чытачы ж змогуць усё абмеркаваць, бо, я лічу, без інтэрактыўнасці сайта не існуе. Але надта ж мала тых, хто гэтым цікавіцца (3 гэтага вынікае і малая колькасць наведванняў; да прыкладу, лічыльнік на старонцы аднаго папулярнага жывапісца зафіксаваў днямі 15 праглядаў за суткі. — А.С.). Мала і тых, хто можа нешта купіць, — таму і рэкламадаўцам такая пляцоўка не патрэбна. Праца над гэтым магчыма для мяне ў выпадку, калі ёсць нейкая асабістая зацікаўленасць”.

Такога ж меркавання прытрымліваецца і распрацоўшчык сайтаў Андрэй Голубеў: “Стварыў некалькі просценчых праектаў для людзей з гэтага асяроддзя, але яны не патрабуюць пастаяннай падтрымкі, аптымізацыі. Якая можа быць аптымізацыя, калі запытамі на тэму мастацтва карыстаецца мізэрная колькасць людзей? Аднаразовая праца можа быць, калі да мяне звернуцца зацікаўлены ў гэтым людзі, але зразумела, што бюджэт будзе значна ніжэйшы, чым у іншых праектах, што дакладна тычыцца бізнесу”.

Атрымліваецца, што ў якасных сайтах не зацікаўлены як самі мастакі, так і тыя, хто мог бы іх зрабіць. Толькі адзінкавая ініцыятыва выратоўвае сітуацыю. Але нават калі і хацелася б выказаць сваё стаўленне да нейкай культурнай падзеі, трэба яшчэ пашукаць інтэрнет-пляцоўку, дзе ёсць форма адпраўкі каментарыяў ці адпаведны форум. А можа, і лепш, што творчая моладзь “адлігне” на час ад манітораў і наведвае музей? Аднак замежных сайтаў па мастацтве — мора, тут знойдзецца творчасць на любы густ. Ды, назіраючы за жывапісам усяго свету са свайго пакоя за камп’ютэрам, час задумацца, каб хтосьці “адтуль” зазірнуў і на нашу web-галерэю.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

ПЕРАЖЫЦЬ “Галоўную ролю”

Беларуская кінаверсія сусветнай тэндэнцыі

Калектыў студыі Свята-Елісавецкага манастыра.

Беларуская дакументалістыка знаходзіцца на традыцыйна высокім узроўні. Яшчэ аднім падцвярджэннем гэтаму стаў дыплом і ўключэнне карціны Віталія Любецкага “Галоўная роля” ў спіс дваццаці лепшых стужак года на Трэцім Расійскім адкрытым фестывалі дакументальнага кіно “Артдакфэст”, які праходзіў у снежні ў Маскве. Крыху раней стужка прымала ўдзел у Фестывалі расійскага кіно ў Лондане. Як ні дзіўна, гэты цікавы твор зняты не на “Беларусьфільме” і не на “Белвідэацэнтры” — асноўных вытворцаў кінавідэапрадукцыі ў нашай краіне, а на невяліччай студыі сталічнага Свята-Елісавецкага манастыра. Пра стужку, яе стваральнікаў і перспектыву праваслаўнага кіно на Беларусі вырашыў давацца карэспандэнт “К” напярэдадні вялікага праваслаўнага свята — Вадохрышча.

Сповідзь на экране

Шчырая споведзь на экране — з’ява не самая распаўсюджаная. Што цалкам зразумела: выказаць самае патаемнае перад камерай вельмі цяжка. У гэтым сэнсе “Галоўная роля” — стужка ўнікальная. Не можа не ўражваць паказаны ў карціне Віталія Любецкага расповед маладой жанчыны пра сябе, пра свой страш-

Кадр з фільма “Галоўная роля”.

ны дыягназ, смерць бацькі, хваробу маці, пра адчай і надзею, пра марныя пошукі і спробы vyrатавання, пра галоўную ролю, якую, нарэшце, давялося ёй, актрысе па прызначэнні ды адукацыі, сыграць у жыцці. Імя Ксенія Ангелавай добра вядомае ўсім, хто ў сярэдзіне 1990-х — пачатку 2000-х слухаў мінскія FM-радыёстанцыі і глядзеў забаўляльныя праграмы на тэлебачанні. Але мала хто ведае, што прыкладна ў той самы час Ксенія даведлася пра тое, што заразілася вірусам імунадэфіцыту. Некалькі гадоў яна знаходзілася ў дэпрэсіі, але, у выніку, прыйшла да ўсведамлення неабходнасці духоўнага жыцця, стала глыбока веруючым чалавекам. А неўзабаве напаткала асабістае шчасце: Ксенія сустрэла каханага, выйшла замуж і нарадзіла двух здаровых дзяцей...

Ніякі пераказ споведзі герані “Галоўнай ролі” не можа перадаць эмоцый, якімі прасякнута стужка. Па форме карціна ўяўляе з сябе маналог, які здымаўся цягам некалькіх дзён у розных інтэр’ерах, на вуліцах і плошчах Мінска, на прыродзе. На прэстыжных фестывалі беларускую карціну бяруць нездарма, бо зроблена яна з вялікім майстэрствам і асаблівым, светлым па-

чуццём: аператар, які фіксаваў маналогі Ксеніі, — яе муж Улад Даніловіч. У гэтым сэнсе “Галоўная роля” — унікальная з’ява нават для сусветнага кіно. — Гэта толькі здаецца, што сваю жонку лёгка здымаць, — усміхаецца Улад Даніловіч. — Насамрэч, куды цяжэй, чым чужога чалавека: аператар не павінен адрываць увагу ад сваёй апаратуры, ён вымушаны сачыць за самім працэсам здымак, а дадатковыя эмоцыі могуць толькі замінаць гэтаму. Пад час працы над стужкай даводзілася абстрагавацца ад многага. Ксенія таксама здолела справіцца з сабой, на некалькі гадзін “забыцца” на тое, хто стаіць па той бок камеры. Вынікам мы ўсе вельмі задаволены — спадзяёмся, гісторыя Ксеніі дапаможа шмат каму з моладзі, якая яшчэ толькі шукае сваё месца ў жыцці...

З Уладам Даніловічам цалкам згодны і рэжысёр “Галоўнай ролі” Віталь Любецкі — малады чалавек, які прыйшоў у рэжысуру праз актёрства. Пра здымкі і працу на студыі ён расказвае з вялікім натхненнем, якое не часта ўбачыш на тварах нашых дакументалістаў.

— Калі мы прыехалі ў Маскву, шмат хто з гледачоў і ўдзельнікаў фестывалю ставіўся да нас, так бы мовіць,

крыху паблажліва: пэўна, чакалі ўбачыць у нашай карціне нейкую прапаведзь. Аднак, калі скончыўся прагляд, мы пачулі вельмі станоўчыя водгукі, па тварах людзей было бачна, як яны ўражаны...

Грамадская каштоўнасць “Галоўнай ролі” не толькі ў тым, што ў стужцы прадэманстравана годнае жыццё чалавека з ВІЧ-інфекцыяй. Галоўная геранія за трыццаць дзве хвіліны экраннага часу на вачах у гледача перажывае глыбінную трансфармацыю. Актывны чалавек з відэавочным мастацкім талентам, прайшоўшы праз цяжкія духоўныя і фізічныя выпрабаванні, у выніку знаходзіць сябе, здаецца, у самых простых прызначэннях: быць маці, кахаць і быць каханай. Трэба адзначыць, педагогічны эффект ад прагляду “Галоўнай ролі” куды больш глыбокі, чым ад сотні ролікаў сацыяльнай рэкламы. Няма сумневу, яго аўтары і разлічвалі на такі эффект, бо работы студыі пры Свята-Елісавецкім манастыры разлічаны ў першую чаргу на маладое пакаленне.

З верай у надзею

Студыя Свята-Елісавецкага манастыра ў гонар святога пакутніка Іаана Воіна была заснавана пяць гадоў таму як заканамернае развіццё мясцовай студыі аўдыёзапісу. Пачалі здымаць сапраўднае дакументальнае кіно ў класічным яго разуменні. Сярод яе прадукцый — хроніка жыцця манастыра, запісы богаслужэнняў.

— Мы прыкладаем усе намаганні, каб нашы стужкі былі сапраўды мастацкія, не нагадвалі звычайныя тэлевізійныя перадачы, — тлумачыць кіраўнік студыі, манахіня Іаанна (Арлова). — Мы арыентуемся на лепшыя ўзоры сусветнай дакументалістыкі і ігравага кіно, якасць і мастацкая вартасць для нас вельмі важныя. Нашы аўтары не абмежаваны нейкімі канонамі — яны маюць абсалютную свабоду самавыяўлення. Мы не абця-

жараны пэўным тэматычным планам, які абавязкова трэба выканаць. Невялікія памеры студыі дапамагаюць нам дзейнічаць мабільна. Рэжысёры самі прыходзяць да нас з ідэямі. Галоўнае — каб работы нашых аўтараў не былі простым назіраннем, а дапамагалі людзям вырашаць іхнія праблемы. Тое ж самае можна сказаць і пра “Галоўную ролю”. Асноўнае прызначэнне гэтай і іншых нашых стужак — даць чалавеку надзею.

Нягледзячы на юны ўзрост, студыя Свята-Елісавецкага манастыра ўжо добра вядомая, і не толькі сярод спецыялістаў: дыскі са стужкамі прадаюцца пры праваслаўных храмах па ўсёй Беларусі і за яе межамі, дэманстраваліся па тэлебачанні. Мае студыя аўтарытэт і сярод саміх кінематаграфістаў. Скажам, адзін з самых вядомых беларускіх рэжысёраў-дакументалістаў — Галіна Адамовіч ярка працуе тут над сваёй новай карцінай.

— Атмасфера ў нас адрозніваецца асобым прафесійным духам, — кажа дырэктар студыі Аляксандр Гаранец. — Над кожнай стужкай працуем з асаблівым энтузіязмам. Людзі, што сабраліся на студыі, ствараюць унікальную каманду, патэнцыял якой цалкам яшчэ не раскрыты. Упэўнены, студыя будзе толькі пашыраць сваю дзейнасць: усе перадумовы для гэтага існуюць.

Да слоў кіраўніцтва студыі даводзіцца прыслухоўвацца: кожны з супрацоўнікаў — цікавая асоба, якая трапіла ў свет кінамастацтва невыпадкава, мае неабходную мастацкую адукацыю. Маці Іаанна і Віталь Любецкі ў мінулым годзе скончылі рэжысёрскія курсы пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Улад Даніловіч — аператар па адукацыі і прызначэнні, шмат гадоў працаваў у якасці мастака-пастаноўшчыка, здымаў тэлевізійныя серыялы для расійскіх каналаў, аўтар самай апошняй па часе стужкі студыі “Сінергія” — Максім Міхальцоў скончыў майстэрню знакамітага Эміля Ла-

цяну на Вышэйшых курсах сцэнарыстаў і рэжысёраў у расійскай сталіцы. Сам Аляксандр Гаранец доўгі час працаваў на “Беларусьфільме”, быў адным з пачынальнікаў маладзёжнага студыйнага руху напрыканцы 1980-х, пасля працяглага перапынку і заняткаў камерцыйнай дзейнасцю вярнуўся ў кіно. Паказальна, што яго прывабіла праца менавіта на невяліччай манастырской студыі, дзе ўсё даводзіцца рабіць самастойна. Такого штату, як, напрыклад, на “Беларусьфільме”, у студыі ў гонар Іаана Воіна, зразумела, няма.

— Бюджэт кожнай стужкі даводзіцца разлічваць вельмі дакладна, бо ў сродках мы абмежаваны: іх нельга параўнаць з бюджэтамі здымак на вялікіх студыях, — дзеліцца матушка Іаанна. — Але мы разлічваем на самую шырокую аўдыторыю, найперш праваслаўную, працуем над тым, каб наша кіно ўбачылі і за мяжой, прапануем яго тэлеканалам. Шмат увагі надаём паказам мэтавай аўдыторыі. Мы часам жартуем: нашы стужкі — толькі кроплі, але, як вядома, кропля камень точыць. Перабудаваць свядомасць чалавека нельга, але дапамагчы ў складаным жыцці, вызначыць нейкія арыенціры — магчыма.

Супрацьддзе “папсе”

Трэба адзначыць, што тэма духоўнага, рэлігійнага кіно цяпер надзвычай папулярная ва ўсім свеце. Гэта відаць і па колькасці тэлеканалаў адпаведнага напрамку, і па праграмах міжнародных кінафестывалю, якія надаюць такім стужкам усё большую ўвагу. Высокае мастацтва экрана ўсё часцей звяртаецца да пытанняў духоўнага развіцця чалавека. Дастаткова ўспомніць мінулагадня пераможцу Канскага фестывалю — аўстрыйскага рэжысёра Міхаэля Ханэке і ягоную карціну “Белая стужка”. Беларусь не толькі не застаецца ў баку ад гэтых працэсаў, але і актыўна ў іх удзельнічае. Дастаткова ўспомніць каталіцкі фестываль хрысціянскіх стужак “Magnificat”, які мінулым летам пяты раз з вялікім поспехам прайшоў у Глыбоцкім раёне, шэраг дакументальных работ аб духоўных святых і асобах нашай Бацькаўшчыны, што выпушчаны айчыннымі кінематаграфістамі. Дзейнасць дакументальнай студыі пры Свята-Елісавецкім манастыры — яшчэ адно пацвярджэнне гэтай сусветнай тэндэнцыі.

— Праваслаўная Царква імкнецца як мага больш прысутнічаць у медыя-прасторы, прычым робіць гэта максімальна сучаснымі спосабамі. Працу студыі ў гонар Іаана Воіна ў гэтым рэчышчы трэба ацэньваць вельмі станоўча, — кажа беларускі святар, айцец Павел Сярдзюк, які сам шмат часу аддае працы са сродкамі масавай інфармацыі. — Творцы са студыі не сталі выконваць функцыі нейкага “агенцтва” пры манастыры. Стужкі вытворчасці калектыву можна назваць экзістэнцыйнымі, бо яны спрабуюць пранікнуць у самую сутнасць чалавечага існавання і яго праблем. Лічу, што такі напрамак кінамастацтва павінен мець у нас вялікія перспектывы. Гэтыя работы — лепшае супрацьддзе “папсе”, якая захапіла сучаснае тэлебачанне, бо накіраваны яны на людзей думачуючых, неабыхавых да чужога і свайго лёсу.

* * *

І праўда, абыхавых пасля стужак кштальту “Галоўнай ролі” не застаецца. Асабліва ўражвае апошні эпизод, калі геранія з мужам выходзіць з кабінета, дзе ім кажуць, што ВІЧ-інфекцыя ў іхняй дачкі ўсё-такі няма... Гэта рэдкі момант у дакументальным кіно: глядач разумее, што сюжэт з фінальнымі цітрамі толькі пачынаецца...

Антон СІДАРЭНКА

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы працуе ўнікальная выстаўка пад назвай “Святло Купалавай паззіі”, прысвечаная 80-годдзю народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны Арлена Кашкурэвіча. У экспазіцыю ўвайшлі амаль усе творы купалаўскай тэматыкі мастака, якой ён прысвяціў больш за палову жыцця.

З творчасцю Арлена Міхайлавіча я ўпершыню пазнаёміўся яшчэ ў сярэдзіне 1960-х, калі ён праілюстраваў купалаўскія “Тры пазмы”. І вось тады я зразумеў, што Кашкурэвіч — вялікі майстар рамантычнай ілюстрацыі. Той, у каго гэтая кніга ёсць у асабістай бібліятэцы, памятае супервокладку. Вядома, што мастак, які працуе над суперам, адразу вырашае некалькі задач: прыцягвае ўвагу чытача, упрыгожвае кнігу і знаёміць з яе зместам. Арлен Кашкурэвіч выканаў яе ў стрыманых цёмна-шэрых тонах, што ажыўляюцца толькі невялікай чырвонай плямай. У цэнтры — Гусяр, герой пазмы “Курган”, які смелай, праўдзівай песняй выклікае гнеў князя-тырана. Так мастак настройвае

А.Кашкурэвіч. Ілюстрацыя да пазмы “Бандароўна”.

Супервокладка для паззіі

**Бліскучая Купаліяна
Арлена Кашкурэвіча**

чытача на асаблівы лад успрымання купалаўскіх пазэм, падкрэсліваючы веліч і драматызм падзей, апісаных у іх.

Цікавая вобразная мова ілюстрацый да пазмы “Курган”. Вось стары Гусяр, што запрошаны ў палац князя. Тут мастак супрацьпастаўляе дзве сілы: магутнага дэспата са світай і свабодалюбнага песняра. Князь падзены на першым плане ва ўвесь рост. У яго моцная ўлада, але ён бяссільны перад старым, які сядзіць з гусямі на прыступках замка.

А.Кашкурэвіч. Ілюстрацыя да пазмы “Магіла льва”.

Яшчэ адна карціна: узброеная варта вядзе Гусяра на пакаранне. Моцна прыціснуты ён гуслі да грудзей, галава горда ўзнята... Так раскрываецца галоўная ідэя пазмы — неўміручасць народа. Між іншым, гэтая ідэя пранізвае ўсё мастацтва Кашкурэвіча, як і тэмы вечнай барацьбы добра са злом, святла і цемры, вайны і міру, кахання і нянавісці...

Цудоўныя малюнкi да пазмы “Бандароўна”. Герайна ўцякае ад гайдукоў, наперадзе — непраглядная цемра, ззаду — белае поле. Такі кантраст чорнага і белага ўзмацняе драматызм дзеяння. Вось яшчэ адна кампазіцыя: фігура пана Патоцкага, што нагадвае цень Каршуна, нахілілася над безабароннай дзяўчынай.

Ілюстрацыя да пазмы “Магіла льва” — сцена забойства Машкі Наталкай. Мастак вельмі таленавіта паказаў няшчасную герайну: мы бачым

толькі сілуэт дзяўчыны, якая бяжыць, яе галава рэзка павернута назад. Цела ж забітага Машкі зліваецца з фонам і нібы раствараецца ў ім.

Арлен Міхайлавіч ілюстраваў шмат твораў Купалы. Гэта і асобнае выданне пазмы “Курган” — маленькая, зграбная кніжачка 1967 года, і вялікая серыя станковых каларовых літаграфій па матывах паззіі Песняра, і трыпціх да трагікамедыянай п’есы “Тутэйшыя”, і ілюстрацыі да знакамітай “Паўлінкі”. Яго апошняя работа ў выстаўленай Купаліяне — серыя работ да пазмы “Сон на кургане”, якая створана ў 2007 годзе, таксама прадстаўлена ў экспазіцыі.

Словам, мастак увайшоў у свет купалаўскіх твораў не пабочным назіральнікам, а “знутры” — усхвалявана і натуральна. Ён паспраўднана — сааўтар Пээта.

А.Кашкурэвіч. Ілюстрацыя да пазмы “Курган”.

На выстаўцы можна ўбачыць таксама кнігі з бібліятэк Мінска і Дзяржаўнага музея Янкі Купалы, дакументальных матэрыялаў з асабістага архіва мастака: узнагарод за лепшае афармленне купалаўскіх твораў, фотаздымкаў Арлена Міхайлавіча, ягонай сям’і ды сяброў.

Успамінаюцца ёмістыя і дакладныя словы Уладзіміра Караткевіча, сказаныя калісьці ім пра Арлена Кашкурэвіча: “Ён — мастак гісторыі і сучаснасці, рамантык і рэаліст. Рамантык — бо беларус, рэаліст — бо чалавек зямлі.

А можа, і наадварот. Так альбо інакш, але ўсе мы ў наш хрышчоны бомбамі нялёгкі час, мабыць, звар’яцелі б, калі б не былі і тымі, і другімі”.

Барыс КРЭПАК

Рэнтген аднаго “Партрэта...”

Напрыканцы святкавання свайго юбілейнага, 70-га, года наш Нацыянальны мастацкі музей дадаў у скарбніцу навуковых даследаванняў выдатны твор — кнігу Ірыны Панышынай “Что в имени тебе моём?”.

Заслужаны дзеяч мастацтваў краіны Ірына Мікалаеўна Панышына шмат зрабіла для развіцця музейнай справы сучаснай Беларусі. Дзякуючы і яе намаганням былі адкрыты Музей народнай культуры ў Раўбічах, Музей В. К. Бялыніцкага-Бірулі ў Магілёве. Менавіта яна распрацавала канцэпцыю экспазіцыі музея “Дом Ваньковічаў” у будынку — сапраўднай перліне сярэдніх помнікаў архітэктуры. Яна — аўтар такіх вядомых выданняў, як “Час у вобразах і фарбах” і “Іван Хруцкі”.

Новая кніга аўтара знаёміць чытачоў з такой цікавай працай навукоўцы, як атрыбуцыя твораў. Трэба адзначыць, што для вызначэння часу стварэння твора, яго аўтарства ці вызначэння адлюстраванай асобы неабходны разгорнуты параўнанні работ як аднаго мастака, так і мастацтва пэўнага перыяду ўвогуле. Неабходны рэнтгенаграмы

твораў, іх здымкі пры дапамозе ультрафіялетавых промяняў. Шмат у чым спрыяе і вивучэнне архіўных крыніц. Безумоўна, гэтыя даследаванні ахопліваюць многія гады карпатлівай працы навукоўцы.

Усе этапы даследаванняў Ірыны Панышынай пададзены цудоўнай літаратурнай мовай. Кожная старонка кнігі захапляе чытача. Але ў першую чаргу гэта — унікальны навуковы твор, у якім кожны раздзел — выдатнае мастацтвазнаўчае адкрыццё. Акрамя таго, кнігу

трэба лічыць і метадалагічным выданнем, дзе вельмі падрабязна і паступова пададзена, як трэба працаваць з музейнымі зборамі. Праходзячы па залах музея, мы бачым творы, з якіх на нас глядзіць мінуўшчына. Хто былі гэтыя невядомыя людзі, што адлюстраваны на палотнах? Нас падзяляюць стагоддзі, а так хочацца ведаць, чым яны жылі, аб чым марылі, каго любілі. І музейны навукоўца, як сапраўдны дэтэктыў, пачынае цяжкі, поўны загадак, шлях даследавання. Менавіта так і пачынаецца гісторыя вивучэння твора невядомага мастака “Партрэт невядомай”...

Паліна ЯНІЦКАЯ

Андрэй Пяткевіч і Уладзімір Зленка з 2000 года працуюць разам, у адной майстэрні. “Рыбаловe” — другі іхні сумесны праект. Аб’яднала ж творцаў ідэя спалучыць дзве выявы, два знакі, дзве гісторыі — рыбаловую і любіўную. У гэтым праекце шмат каханьня, шчырасці і адкрыццяў. Выстаўку прадставілі ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

П.Зленка. “Душа наросхрыст”.

Гульня ў “Рыбаловe”

Перад гледачамі паўстала своеасаблівае калектыўнае мастацтва, якое заснавана на супольнасці інтарсаў, адзіным творчым парыве, узаемапрапанічным светаадчуванні. “Жывапіс — небалбатлівае мастацтва”, — пісаў Эжэн Дэлакруа. Мастакі ў сваім праекце як быццам перафразавалі вялікага французца, заявіўшы сваімі творамі зваротнае: жывапіс — гучны, усмешлівы, іранічны. Аўтары глядзяць на навакольны свет праз адны марскія акулары з вадзянымі знакамі рыб. Яны шукаюць новыя спосабы перадачы, новыя выразныя сродкі на аснове традыцыйнай тэхнікі. Па словах Андрэя Пяткевіча, Сучасных матэрыялаў шмат, галоўнае — гэта чысціня і цэласнасць, як перадачы, так і ўспрымання.

У сваім праекце Андрэй і Уладзімір гуляюць са сваім гледачом, правакуюць яго выявамі, тэмамі. Напрыклад, аб’яднальны элемент амаль

усіх палотнаў — поп-артаўская, растыражаваная выява чырвонага сардэчка. Мастакі не адмаўляючы вобразаў масавай культуры — яны выкарыстоўваюць іх, гуляючы ў паняцці — сур’ёзныя і іранічныя, у тэмы — жорсткія і банальныя. Яны “малююць” свае адчуванні і ўражанні: тут і крык душы (Абаронім прыроду — нашу маці!), і канстатаванне факта (Жыццё — барацьба, дзе ёсць ахвяра і драпежнік.), і развага аб каханні (Хтосьці кахае, хтосьці дазваляе кахаць, хтосьці ловіць, хтосьці злоўлены...)... Аднак уся гэтая вобразная канструкцыя, перадагісторыя або надгісторыя раскрываюцца толькі пасля “другога прачытання”, а менавіта — пасля гутаркі з аўтарамі, вербальнага пераасэнсавання. На першы план выходзяць дэкаратыўныя моманты выяў, якія не чытаюцца адразу, а візуальны тэкст не заўсёды адпавядае вербальнаму.

Аўтары разлічваюць на ўвагу гледача, на дачыненне, бо для іх увага — рэакцыя, водгук і, урэшце, рух і развіццё. І сапраўды, у выніку яны ствараюць мастацтва, прывабнае для ўсіх праз сінтэз рэкламы, дызайну і графікі.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ

А.Пяткевіч. “Падманутае каханне”.

Удакладненне

У №№ 1 — 2 за 2010 г. у матэрыяле “Як чалавек гэтай зямлі” апошнія словы другога абзаца трэба чытаць: “Антон Стэфанавіч Бархаткоў”.

Самым частым зваротам у гэты вечар у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі было: “Дамы і спадары!”. Менавіта так звярталіся да гасцей, а не проста да публікі, гаспадары, шматлікія мажардомы і распарадчыкі “Вялікага навагодняга балю”, зладжанага ў ноч з 13-га на 14-га студзеня.

Адчуць сябе спадарынямі

Ды ўсё ж самым галоўным госцем (і, адначасова, гаспадаром) стаўся генеральны дырэктар тэатра Уладзімір Грыдзюшка. Звярнуўшыся да публікі ажно на трох мовах, ён, у прыватнасці, сказаў:

— Мы адкрываем новую старонку сваёй гісторыі — “Вялікі навагодні балю у Вялікім тэатры”. Яшчэ некалькі гадоў таму мы маглі пра гэта толькі марыць. А сёння, пасля найграндыёзнай рэканструкцыі тэатра, мара стала рэальнасцю. Мы ўпэўнены, што ініцыятыва тэатра і Міністэрства культуры вам усім прыйдзецца даспадобы і стане добрай традыцыяй. І такія балі ў нашай краіне, тут, у Вялікім тэатры, стануць частай з’явай. Нам хацелася б, каб вы, стаўшы ўдзельнікамі тэатральных версій розных балюў, атрымалі вялікае задавальненне ад духоўных зносін з дзівоўным і казачным светам высокага мастацтва...

Такое ў нашым тэатры папраўдзе было ўпершыню. Ужо з 20-ці гадзін вечара ў фае пачалі павольна праплываць дамы ў вячэрніх сукенках і галантныя ка-

валеры. Кожны з новапрыбыўшых гасцей адразу ахінаўся ўвагай: яму ўручалі праграмкі, вееры, карнавальныя маскі, святочна размяляваныя нумаркі для ўдзелу ў конкурсах. І нават праводзілі “міні-экспедыцыю”: “Вось там зараз будучы выступачы ўдзельнікі дзіцячага музычнага тэатра-студыі, а тут вы зможаце навучыцца танцаваць паланез. А яшчэ зазірніце, калі ласка, туды: там намалююць ваш партрэт. А пойдзеце ў іншы бок — зможаце сфатаграфаватца з Каралём і Каралевай за святочным сталом. Ці з самой Музай”.

Сапраўды, спачатку ад такой колькасці адначасовых прапаноў можна было і разгубіцца. Але ледзь толькі гасці больш ці менш засвоілі “геаграфію” свята, адразу ж пачалі асвойваць прастору розных часавых вымярэнняў і краін. Цягам дзеі іх чакалі адразу некалькі баляванняў: княжацкае, рускае, венскае, а яшчэ разнастайныя канцэртныя праграмы, паказ мод ад Сашы Варламава, магчыма самі і патанцаваць, і далучыцца

Наталля Фурман (Танцамайстар), Алена Бундзелева (Гаспадыня), Аляксандр Кеда (Гаспадар).

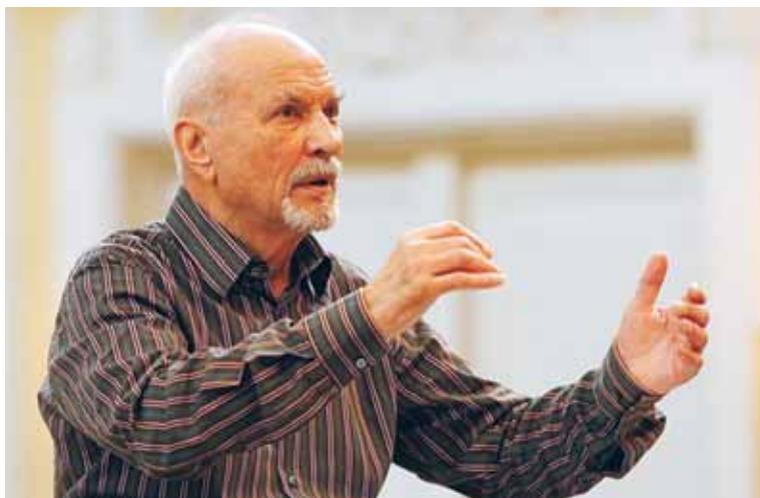
да конкурсаў-гульняў, у тым ліку на лепшае прызнанне ў каханні. Усё гэта адбывалася як непасрэдна ў глядзельнай зале, так і ў фае, а таксама яго адгалінаваннях, ператвораных ва ўтульныя гасцёўні і салоны. Не абышлося і без “блазнаў”: іх ролю адыгрывалі мімы, якія не толькі забавлялі гасцей пластычнымі “каментарыямі” да бальных падзей, але і, можна сказаць, весела адукоўвалі публіку, прапануючы тэатралізавана выкладзеныя “Правілы этыкету на балі”. У такой атмасферы не было падзелу на “табелі і рангі”: сярод удзельнікаў бальнай гасцёўні, дзе Наталля Фурман у ролі Танцамайстра навучала паланезу, пад адной з карнавальных масак можна было пазнаць намесніка генеральнага дырэктара па творчых і ідэалагічных пытаннях Валерыя Гедройца.

— Мы вырашылі паглядзець, — падвяла папярэднія вынікі рэжысёр-пастаноўшчык Галіна Галкоўская, — што атрымаецца, наколькі такія балі запатрабаваны грамадскасцю. Я, да прыкладу, атрымала каласальнае задавальненне, калі ўбачыла, колькі людзей хоча навучыцца танцаваць паланез. Мы баяліся, што публіка будзе крыху скаванай. Ажно не: усе пачуваюць сябе на сапраўдным свяце. На жаль, апошнім часам мы рэдка адзначаем святы разам. А гэта ж так цудоўна!

— Гэтым Навагоднім балем, — дадаў музычны кіраўнік праекта, дырыжор Вячаслаў Воліч, — мы, з аднаго боку, хацелі б прадоўжыць былыя бальныя традыцыі, што цягам стагоддзяў складаліся не толькі ў замежжы, але і ў нас на Беларусі. З іншага боку, такая форма святкавання далучае нас і да сучасных еўрапейскіх традыцый, дзе падобныя балі-карнавалы збіраюць як самую элітную, так і даволі дэмакратычную публіку.

Фота Дзмітрыя ЕЛІСЕЕВА

Класіка па вечарах

Уладзімір Мінін.

У аўторак у Брэсце завяршыўся XXII Міжнародны фестываль класічнай музыкі “Студзеньскія музычныя вечары”. Яго праграма ахоплівала не толькі чатыры канцэрты, кожны з якіх складаліся з некалькіх адметных “сольнікаў” і сумесных выступленняў, але і майстар-класы, што праводзілі сусветна вядомыя музыканты.

— Падобныя майстар-класы, — падвяла вынік дырэктар і мастацкі кіраўнік фестывалю Лідзія Батырава, — праводзіліся і раней, але былі больш лакальнымі. Сёлета ж яны прайшлі, як і самі канцэрты, на сцэне Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы і выклікалі вялікую зацікаўленасць. Народны артыст СССР Уладзімір Мінін, да прыкладу, праводзіў майстар-клас са сваім уласным калектывам — Маскоўскім дзяржаўным акадэмічным камерным хорам. Пад час майстар-класа ім “па-

спрабавала” кіраваць выкладчыца нашага каледжа Ірына Праліска. А народная артыстка СССР Ліяна Ісакадзэ, якую называюць “скрыпачкай стагоддзя”, “першай скрыпачкай свету”, працавала з чатырма юнымі беларускімі скрыпачкамі.

Адзначу і вельмі стройную канцэпцыю сёлеташняга фестывалю. Сумесным выступленнем расійскага хору і беларускіх аркестрантаў мы акрэслілі 10-годдзе Саюзнай дзяржавы. Добра былі прадстаўлены і іншыя замежныя краіны: Украіна, Італія, Кітай. Сярод удзельнікаў былі таксама прадстаўнікі Германіі, Літвы, Польшчы, Румыніі. Такім чынам, мы быццам з’ядналі Запад і Усход. Цэлае канцэртнае аддзяленне было аддадзена выступленню лаўрэатаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. У кожным вечары была свая “разыначка”, кожны знайшоў сваіх удзельных слухачоў. Вядома, што такое маштабнае мерапрыемства не магло б адбыцца без дзяржаўнай і спонсарскай падтрымкі. Але грошы, укладзеныя ў культуру, даюць, бадай, самы вялікі прыбытак — духоўны. Штогадовае правядзенне фестывалю сфарміравала адпаведную публіку — зацікаўленую, дасведчаную, з выхаванымі эстэтычнымі густамі.

Праверана на ўласных дзецях!

Усе зімовыя каникулы Філармонія для дзяцей і юнацтва, што існуе пры Беларускай дзяржаўнай філармоніі, радавала дзятву, паводле традыцыі, “свежавырабленай” музычнай казкай — “Новы год не адмяняецца”. Спектаклі ішлі, здаралася, ажно па тры на дзень. І ўсе — выключна жывым гукам. А як іначай, калі артыстамі спектакля сталі, як заўсёды, маладыя салісты філармоніі?

— Падтрымліваючы жывое выканальніцтва, — кажа дырэктар ФДЮ Алег Мазурын, — мы дбаем пра цяперашніх дзяцей, якія заўтра стануць дарослымі слухачамі філармоніі. Кожная чарговая казка, як і кожны наш канцэрт, — сапраўдны эксклюзіў.

Гэта тым больш адметна, што ўсе стваральнікі казкі — філарманічнага “паходжання”. Музыку напісаў кампазітар Уладзімір Саўчык, які

працуе ў ФДЮ. Рэжысёрам такога дзіцячага спектакля ўпершыню выступіла знакамітая Ніна Осіпава. А сцэнарый прыдумаў... дырэктар Ансамбля салістаў пад кіраўніцтвам Ігара Іванова і Мінскага струннага квартэта Сяргей Макараў. Яно і не дзіва, бо за плячыма цяперашняга дырэктара двух камерных калектываў — шматлікія пастаноўчыя перадачы, зробленыя ў свой час у дзіцячай рэдакцыі Беларускага радыё, а таксама сцэнарыі многіх фестывальных і ўрадавых канцэртаў, нават опернае лібрэта.

Казка атрымалася добрай, светлай. Дзеці ўбачылі ў ёй гісторыю пра іншапланецян, якія зайздросцяць зямлянам, таму што тыя святкуюць Новы год. Дарослыя ж маглі задумацца пра тэорыю цыклічнасці гістарычнага развіцця: календар іншапланецян пабудаваны на скразной нумарацыі — без падзелу на тыдні, месяцы, гады.

— Галоўнымі “цэнзарамі”, — раскрый сакрэт С.Макараў, — былі мае дочки маленькая Маша і — асабліва — 7-гадовая Надзя, якая прыдзірліва вывучала кожны вершык.

Праз 20 гадоў: Манус-Здольнік і Оўэн-Зносак

Чаго не можа пераклад?

“Не пакідайце ж мовы нашай...” Гэтыя пранікнёныя словы нашага класіка можна было б выкарыстаць у якасці эпіграфу да новага спектакля “Translations” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Твор ірландскага драматурга Брайана Фрыла, у якім раскажваецца гісторыя культурнай і моўнай асіміляцыі англічанамі нашчадкаў святога Патрыка, падаўся актуальным беларускаму рэжысёру Мікалаю Пінігіну. І не выпадкова ўзнік ён у эпоху глабалізацыйнай канкурэнцыі культур, на хвалі пошуку ўніверсальнай мовы, здольнай спраціць міжнацыянальным і міжчалавечым камунікацыям. Спраціць ці уніфікаваць?

Сама па сабе тэма перакладу як акта міжкультурных сутыкненняў даволі глыбокая і неадназначная. З аднаго боку, лічыцца, што ніякі, нават самы даканалы пераклад не здольны да канца перадаць усе тонкасці мовы-арыгінала. З іншага ж, не сакрэт і той факт, што перакладчыцкая праца значным чынам уплывае і на развіццё ўласнай мовы, вымагаючы руплівай і глыбокай працы над пошукам

моўна-вобразных адпаведнікаў і эквівалентаў. І, урэшце, далучае нас да лепшых здабыткаў іншых культур і народаў. Няўжо ж сам па сабе пераклад здольны быць злом? Ды — у такім кантэксце — як бачыцца той факт, што і сам твор Брайана Фрыла напісаны і перакладзены Міколам Паўловічам з англійскай мовы, а зусім не з ірландскай?..

Калі прыгледзецца больш пільна да самога творца, становіцца відавочна, што ў ім няма як такога падзелу на “добрых” ірландцаў і “дрэнных” англічан. Знешні канфлікт аказваецца выключна фармальным. Цягам дзеі мы сустракаем усяго толькі дваіх англічан, адзін з якіх — капітан Лэнсі — (Арцём Бародзіч) як спраўны вайскоўца раздае каманды, другі ж — лейтэнант Ёланд (Раман Падалая) — не толькі закахаўся ў Мейрэ (Валянціна Гарцуева), але і палюбіў саму ірландскую культуру. Атрымліваецца, што асіміляцыйны працэс адбываецца не столькі ў краіне, колькі — у сядомасці саміх ірландцаў! Оўэн (Сяргей Чуб) свядома ідзе на службу да іх, бо тыя плацяць немалыя грошы за перакладчыцкую дзейнасць, а Мейрэ гэтак жа адкрыта гаворыць пра ўласнае жаданне вывучыць “інгліш” і з’ехаць да брата ў Бостан. Ды і сам мэтр Х’ю (Сяргей Краўчанка), мясцовы настаўнік, пры ўсім ягоным скептыцызме да англічан, не адмаўляецца “прыгледзецца” да іх.

Мікалай Пінігін застаецца паслядоўным, з аднаго боку, у прастаце сцэнічнага выказвання, а з іншага — прапускаючы

тэатральную гісторыю праз уласны светапогляд. Акурат гэтка асабліваецца яго рэжысёрскага выказвання “ад першай асобы”, сярод іншага, і прыцягвае гледачоў да спектакляў творцы цягам многіх гадоў.

Аднак калі гаварыць больш падрабязна пра глядацкі інтэрэс, нельга не зазначыць, што даволі значная частка прыхільнікаў рэжысёра аказалася... рас-

чараванай. Ад Пінігіна прагнулі яркага, насычанага сцэнічнага відовішча, якімі ў свой час былі яго спектаклі па беларускай класіцы, — чакалі працягу “Тутэйшых” у версіі “праз дваццаць гадоў”. Аднак ён пайшоў іншым шляхам, намагаючыся стварыць не відовішчную, а, у першую чаргу, разумную, інтэлектуальную пастаноўку. Зрэшты, і я ў час прагляду “Translations” разпораз праводзіла паралелі з тым спектаклем, які ў свой час стаўся настолькі моцным тэатральным узрушэннем, што вызначыў і мой далейшы жыццёвы і прафесійны лёс. Праз амаль два дзесяцігоддзі пасля прэм’еры Купалавай п’есы асветнік Здольнік, які адкрыта

дэклаваў сваё жаданне з’ехаць у вёску і набраць з сабой кніжак — “але толькі беларускіх” — ператварыўся ў добрага, мілага, сціплага Мануса (Аляксандр Казела). Затое ў Зносаку, які стаў цяпер Оўэнам-Роландам, хоць і не змяніў прагматычнага погляду на свет, усё ж пачалі прачынацца свае “каранны”.

А вось выбар на ролю мясцовага настаўніка Х’ю Сяргея Краўчанкі аказаўся для спектакля няўдалым: акцёр не здолеў знайсці для гэтага персанажа харызматычных інтанацый, якія раскрылі б нам усю глыбіню і супярэчлівасць “загадкавага ірландскага характару”, і правёў сваю ролю як чараду “п’яных” сцэн. Так што, засталася незразумелым, адкуль жа ў астатніх людзей столькі пашаны і павагі да яго. Не адшукалі, на жаль, адпаведныя стрункі і Віктар Манаеў (Джымі Джэк), які цягам сцэнічнай дзеі іграе ў вясковага дзівака-разумніка, і Ганна Хітрык (Сара), чый вобраз, па сутнасці, мог бы стаць філасофскай дамінантай усяго спектакля, задаючы нам, гледачам, пытанне аб тым, што такое мова як аснова нацыі: усяго толькі набор пэўных спалучэнняў гукаў ці штосьці больш глыбокае і глыбіннае? Зрэшты, не зразумелымі да канца засталіся практычна ўсе наведвальнікі ірландскай школы, сыграныя ў наіўна-пастаральным ключы. І гэты пэўным чынам не дало канфлікту спектакля абвастрэцца да належнага напалу, так што фінальны выхад ваяроў, якія развалілі вароты-граніцы ірландскага дома і ўторкнулі ў гэтыя дошкі свае сякеры, так і не выйшаў на ўзровень метафарычнага абагульнення вобраза.

Асобнай радасцю ў спектаклі стала работа сцэнографу (Пётр Окунеў) і мастака па касцюмах (Вольга Шаішмелашвілі), запрошаных з Санкт-Пецярбурга. Нягледзячы на знешнюю прастату самой сцэнаграфічнай канструкцыі, немагчыма было не заўважыць, наколькі тонка і дакладна працуюць мастакі з тонамі, чаго ў беларускіх тэатрах сёння ўжо не сустранеш. Кажуць, у эскімосаў існуе некалькі дзесяткаў слоў для таго, каб абзначыць белы колер. У спектаклі гэтым жа акварэльным багаццем нюансаваным амаль тактыльнымі адчуваннямі, вылучаецца шэра-карычневая гама, па-туманнаму халодная і, разам з тым, такая жывая, пералівістая. І, як цягам сцэнічнай дзеі праз гэтую шэрань усё ярчэй праступалі адценні і нюансы колеру, так, магчыма, праз некалькі прэм’ерных паказаў і ў спектаклі праступіць, выгравіруецца тая думка, якая так прывабіла рэжысёра Мікалаю Пінігіна і падштурнула да пастаноўкі гэтага, безумоўна, нешараговага творца на беларускай сцэне.

На здымках: сцэны са спектакля “Translations”. Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

“Бег...” за “Мудрацамі...”

Пачатак года і шэраг навагодніх святаў не астудзілі пылу беларускіх тэатраў. На пачатку новага 2010-га айчынным тэатрам яны прапануюць шэраг прэм’ер.

10 студзеня Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа ў Віцебску прадставіў сваім прыхільнікам спектакль “Мудрацы...” паводле знакамітага твора “На ўсякага мудраца даволі прастаты” Аляксандра Астроўскага. Рэжысёр спектакля Рыд Таліпаў вырашыў гэтую праграмную п’есу ў жанры сатырычнага рэалізму. Варта адзначыць, што гэта першая пастаноўка Таліпава ў якасці мастацкага кіраўніка Коласаўскага тэатра, хаця да гэтага на віцебскай сцэне аматары тэатра маглі бачыць такія яго спектаклі, як “Кацярына Іванаўна” Леаніда Андрэева і “Васа” Максіма Горкага. У новай пастаноўцы ролю галоўнага героя — Глумава — выканаў малады акцёр Юрый Гапееў, Круціцкага ж сыграў старэйшы акцёр віцебскага тэатра Тадэвуш Кохтыс. У іншых ролях — Раіса Грыбовіч, Аляксандр Фралоў, Вольга Куляшова, Аляксандр Базук, Ніна Абухава і іншыя. Як распавяла “К” загадчык літаратурна-драматычнай часткі тэатра Святлана Дашкевіч, спектакль быў вельмі прыхільна і гарача ўспрыняты віцебскімі гледачамі, а таксама атрымаў высокую ацэнку тэатральных крытыкаў, што наведвалі прэм’еру ў горадзе над Дзвіной. І — яшчэ раз прадэманстравалі: сапраўдная драматургія не мае “ўзросту”, бо застаецца актуальнай ва ўсе часы.

А 20 студзеня прэм’ерны спектакль прапануе сталічным гледачам Беларускае дзяржаўнае маладзёжны тэатр: ён прадставіць сатырычную камедыю “Бег на месцы” па п’есе Марка Разоўскага “Канцэрт Высоцкага ў НДІ”. Рэжысёрам спектакля з’яўляецца мастацкі кіраўнік Маладзёжнага тэатра Мадэст Абрамаў, у ролях заняты акцёры

Сяргей Журавель, Аляксандр Шароў, Лілія Арамилева, Ганна Лаухіна, Раіса Сідорчык, Юрый Баранаў, Сяргей Шаранговіч, Яўген Іўковіч, Ілля Чарпак-Самахваляў, Дзмітрый Багаслаўскі.

Т.К. На здымках: сцэны са спектакля “Мудрацы”. Фота Ганны ЖЫГУР

Ад рэдакцыі. Сённяшні артыкул нашай “крэатыўнай” рубрыкі прысвечаны развіццю культуры абласнога горада. Менавіта ён дыктуе культурасветную палітыку ўсёй вобласці і, адпаведна, павінен быць узорам ва ўсіх пачыненнях, скіраваных на якасць культурнага забеспячэння.

Гэтым разам пад “павелічальным шклом” журналісцкага даследавання — Гродна, горад самабытны і унікальны, максімальна насычаны самымі рознымі ўстановамі культуры. Наколькі яны запатрабаваны гараджанамі, ці адпавядаюць эканамічным патрабаванням сённяшняга дня, як уплываюць на сацыяльна-культурны статус Гродна і якія праблемы ім неабходна вырашыць? Адказы на гэтыя і іншыя пытанні — у артыкуле Іллі Свірына.

Шпацыруючы надвечоркам па Гродне, няўзнак звярнуў увагу на адну з незлічоных старых камяніц — зусім някідкую з выгляду. Ля ўвахода красавалася шыльда: “Гарадскі дом культуры”. Сваім “адкрыццём” я быў, прызнацца, здзіўлены: знешні выгляд установы не надта адпавядае яе пачэснаму статусу.

У мястэчку Дом культуры — адзін з самых прыкметных будынкаў. Іншая справа — вялікі горад, насычаны ўсімі прынадамі сучаснай цывілізацыі. Як не згубіцца сярод іх устаноў культуры? Камандзіроўка ў Гродна, якая прадугледжвала экскурс у будні гарадской культурасветработы, была прысвечана пошукам адказу на гэтыя пытанні.

Зрэшты, па сутнасці, адказ ужо трапна і недвухсэнсоўна сфармуляваў Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка. Ён заключваецца ў адным слове: “якасць”. Яно мае два вымярэнні: творчае і матэрыяльнае.

— Творчы складнік гарадской культуры я без ваганняў магу ацаніць на “выдатна”, — гэта меркаванне начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандра Лойкі. — А вось што да матэрыяльнай базы... Тут аб’ектыўная ацэнка будзе зусім іншай.

У “Народным доме” — не прадыхнуць

Гарадскі дом культуры, гэты помнік архітэктурнай эклектыкі, які паўстаў на пачатку XX стагоддзя, — сапраўдны ветэран гродзенскай культурасветработы. Атрымаўшы пры нараджэнні назву “Народны дом”, ён ніколі не здраджваў свайму прызначэнню. Глядзельная зала ад пачатку вылучалася цудоўнай акустыкай. Праўда, мае яна ўсяго 230 месцаў.

Напэўна, у гады сваёй “маладосці” Народны дом цалкам задавальняў патрэбы гараджан. Балазе, аўтамабілі тады ў Гродне былі рэдкасцю, і дбаць пра адмысловую паркоўку не мела сэнсу. Ды колькасць жыхароў горада не перавышала 50 тысяч. Сёння ж яна амаль у сем разоў большая.

— У наш час гэтая пляцоўка пасуе хіба што для камерных імпрэз, — кажа галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Людміла Лебедзь. — Але ж ДК і сёння з’яўляецца асноўнай “базай” гродзенскай культуры. Жыццё тут віруе з ранку да вечара, ажно не прадыхнуць!

У ДК — каля 30 калектываў, прычым 12 з іх — са званнямі! Ці не штовечар тут ладзяцца канцэрты або спектаклі. У афішы цяжка знайсці “вольную дату”: часам у адной зале праходзіць па некалькі мерапрыемстваў на дзень.

На адносна свежай тынкоўцы столі глядзельнай залы добра прасочва-

Попыт — стабільны.

Ці паўстане Палац танца пасярод праблемных рэалій?

Гарадскі Дом культуры.

“Прадпрыемства” марыць аб творчасці

У самым сэрцы Гродна — на Савецкай плошчы — высяцца калоны будынка, які на афішах, па старой завяздэнцы, пазначаюць: “Палац культуры тэкстыльшчыкаў”. Хаця афіцыйная назва ўстановы змянілася яшчэ ў 2007 годзе — разам з яе перадачай у муніцыпальную ўласнасць. Цяпер яна гучыць такім чынам: “Камунальнае культурна-забаўляльнае ўнітарнае прадпрыемства “Гродзенскі палац культуры”. Увага ў доўгай назве адразу чапляецца за слова “прадпрыемства”.

Калідоры тут стракацяць шыльдамі розных фірм: арандатараў тут ажно 22. Плошчы ў цэнтры горада заўсёды карыстаюцца добрым попытам. А вось і яшчэ адна лічба: у Гарадскім палацы культуры працуе ўсяго адзін (!) калектыв са званнем “народны” — хор ветэранаў. Але ж не будзем пакідаць гэты факт без каментарыя. Тым больш, тут ён вельмі дарэчы.

— Справа ў тым, што наша ўстанова знаходзіцца на поўнай самаакупнасці, бюджэтных сродкаў мы не атрымліваем ні капейкі, — тлумачыць дырэктар палаца Тамара Куртдурдыева. — Таму галоўная задача — зарабляць, каб выжыць. Вось ужо, на шчасце, выкараскаліся з пазыковай ямы. І толькі дзякуючы гэтаму я здолела перавесці кіраўніка хору ветэранаў з паловы стаўкі на поўную.

Палац паспяхова зарабляе не толькі здачай сваіх плошчаў у арэнду, але

ту з арыгінальнай канцэпцыяй — непрыбытковы, але ўсё ж патрэбны для горада. Для таго, каб траціць свой крэатыўны патэнцыял менавіта на такія імпрэзы, супрацоўнікам установы бракуе і сіл, і магчымасцей. Тым больш, па словах дырэктара, калектыву давялося скараціць да мінімуму.

— Вядома, мне вельмі хацелася б, каб менавіта творчы аспект у працы Палаца стаў прыярытэтным, — удзы-

паўз яе на працу, Георгій Шэмет штодзённа згадвае самую вялікую мару свайго жыцця.

“Прэтэнзіі” на афіцыну ён прад’яўляе на гістарычна законных падставах. Як мяркуюць некаторыя даследчыкі, менавіта тут у XVIII стагоддзі была створана першая музычная школа горада.

— Вось, у 1993 годзе нават ужо праект быў зроблены, — Георгій Шэ-

мет дастае з паліцы ў сваім кабінэце вялізную папку. — У “крывой афіцыне” хапіла б месца для ажыццяўлення ўсіх нашых задум: і для класаў, і для камернай залы, і для майстэрняў па рамонце інструментаў (што вельмі немалаважна для ўсёй вобласці!), і для Музея музычнай культуры Гродна...

Венецыянскі open-air ля “крывой афіцыны”

Ахоп школьнікаў пачатковай мастацкай адукацыяй у Гродне не дасягае і 6%. Гэта значна меней, чым у цэлым па вобласці (каля 12%), ды і па краіне таксама. У чым прычына? Гэтае пытанне я адрасаваў дырэктару Гродзенскай школы мастацтваў Георгію Шэмету.

— Паверце, справа зусім не ў дзеях ды педагогах, — тлумачыць ён. — Хочаце доказ? Калі ласка — вось ён, у мяне за спінай. Бачыце: уся сцяна спрэс завешана дыпламамі прэстыжных конкурсаў, атрыманымі нашымі выхаванцамі. Таму справа ў іншым. У школе мастацтваў сёння — 460 навучэнцаў. І, пры ўсім жаданні, мы не можам узяць болей. Бо дзе яны, у такім выпадку, будуць займацца?

Асабліваці “піару”, пра якія распавеў Георгій Георгіевіч, папраўдзе ўражваюць. У іншых мясцінах педагогі ледзь не за рукі цягнуць дзяцей у школу мастацтваў. Тут — адваротная сітуацыя.

— Калі ідзе набор, мы стараемся даваць як мага менш рэкламы, — прызнаецца дырэктар. — Бо як я потым буду глядзець у вочы бацькоў, для чыіх дзетак нашых плошчаў не хапіла?

Экскурс у нядаўнюю гісторыю ўстановы пацвярджае яго словы. Яшчэ пяць гадоў таму школа магла прыняць толькі 200 вучняў. Потым рашэннем

мет дастае з паліцы ў сваім кабінэце вялізную папку. — У “крывой афіцыне” хапіла б месца для ажыццяўлення ўсіх нашых задум: і для класаў, і для камернай залы, і для майстэрняў па рамонце інструментаў (што вельмі немалаважна для ўсёй вобласці!), і для Музея музычнай культуры Гродна...

Яшчэ адну задуму дырэктару школы “падказаў” сам Тызенгауз. Замаўляючы архітэктару Джузэпэ Сака праект афіцыны, ён меў ідэю ладзіць на плошчы своеасаблівыя open-air упоравень з венецыянскімі карнаваламі — вядома ж, у “класічным” фармаце.

— Уявіце: выкаціць на плошчу адзін з трох нашых цудоўных раяляў, якія, дарэчы, мне ўдалося набыць амаль задарма, з розных закрытых устаноў, пасадзіць за яго кагосці з нашых лепшых выхаванцаў... — марыць Георгій Шэмет. — Думаю, турысты будуць у захапленні!

Дом рамёстваў на 15 “квадратах”

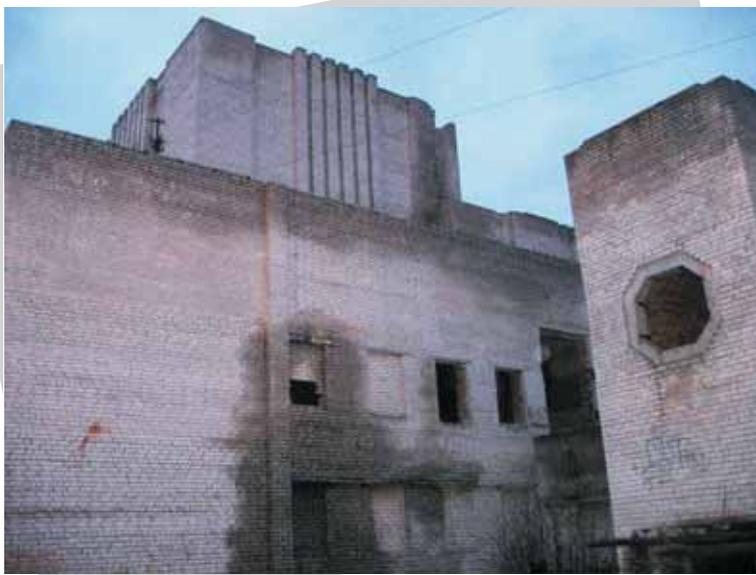
“Кривая афіцына” сёння не мае адзінага гаспадара. Частку будынка займаюць розныя ўстановы, частку — кватэры. Турысты тут можа прывабліць хіба што мастацкая галерэйка, змешчаная пад аўтэнтчна нізкай столлю сутарэнняў. Той, хто здолее адшукаць уваход туды, сам пераканаецца: уражанні аб Гродне без яе будуць няпоўныя.

І гэта не адзіная пляцоўка, здатная дадаць штрыхі да партрэта горада. У гістарычнай яго частцы, на вуліцы Элізы Ажэшка, існуе Гарадская выставачная зала. Назіраючы за тым, як яе дырэктар Ірына Сільвановіч вітае маладых (але ўжо пастаянных!) наведвальнікаў галерэі, чарговы раз пераконаешся: такія ўстановы папраўдзе патрэбныя ў любым буйным горадзе. Тым болей, дзе яшчэ турыст здолее купіць на памяць дыхтоўны і “аўтарскі” сувенір?

Выстаўкі ў ГВЗ змяняюцца з перыядычнасцю раз на некалькі тыдняў. Па словах яе дырэктара, гэты тэмп працы — шмат у чым вымушаны. Бо надта багата ахвотных там выставіцца: і прафесійных мастакоў, і аматараў, і народных майстроў.

Дома рамёстваў у Гродне няма. А вось рамеснікаў — болей чым дзе. Аб’яднанне “Гарадзенскі каларыт” задзіночвае 130 умельцаў. І гэта прытым, што прымаюць туды далёка не ўсіх: папярэдне трэба вытрымаць сур’ёзны іспыт.

Функцыі Дома рамёстваў спрабуе выконваць Гарадскі метадычны цэнтр народнай творчасці і культурасветработы. Своеасаблівым адказам установы на няспыннае павелічэнне плана платных паслуг было адкрыццё курсаў умельстваў для дарослых — зразумела, на платнай аснове. Прычым, як падкрэсліла галоўны спецыяліст гарадскога аддзела культуры Вольга Мацко, такія курсы арганізуюцца не толькі ў памяшканні ЦНТ, але і непасрэдна ў інтэрнатах прадпрыемстваў. Попыт пераўзыйшоў усе чаканні.

Гмах-“недабуд” у шарую гадзіну.

і ўласнымі праектамі: гэта і школа танца, якая карыстаецца надзвычайным поспехам, і дзіцячая цыркавая студыя, і гурток культуры мовы... Знайшла сябе ўстанова і на “дыскатэчным” рынку. Яна прапанавала “мэтавыя” вечары для ўзроставых груп, якіх абмінулі ўвагай шматлікія канкурэнты-прыватнікі: гэта і падлеткі, і тыя, “каму за...”.

Прынцып “Хочаш жыць — умеі варушыцца” даў свой плён. Асартымент прапанов даволі разнастайны, попыт — стабільны. Але ж у афішы Палаца не сустранеш, скажам, назву фэс-

— Да нас нават мужчыны запісваюцца на курсы шыцца! — дзеліцца дырэктар ГЦНТ Валянціна Цыганец. — Ды вось толькі... Няма як размясціць усіх ахвотных!

Гарадскі метадычны цэнтр народнай творчасці месціцца ў самавітым старым асабняку, пабудаваным стагоддзе таму нейкім заможным гарадзенцам. Для патрэб адной сям’і месца тут хапала. А вось для штаба культуры

— На ўсялякі выпадак заўсёды трымаю тут нашатырны спірт, — распавяла бібліятэкар Раіса Ланеўская — Бо сярод нашых чытачоў няма пенсіянераў...

Таму рашэнне гарадскога аддзела культуры перанесці бібліятэку ў іншае, куды больш прасторнае памяшканне, — на першым паверсе таго самага будынка — цалкам заканамернае. Належаўшыя санкцыі былі атрыманы, пра-

На 15 устаноў бібліятэчнай сістэмы Гродна прыпадае ўсяго 25 камп’ютэраў, 15 з іх — у цэнтральнай бібліятэцы. Але, як адзначыла Іна Машканцава, працэс камп’ютэрызацыі ідзе няўхільна. Не абміне ён і бібліятэку для інвалідаў па зроку.

Па яе словах, казаць пра тое, што бібліятэкі Гродна пакідаюць без увагі тых, каго лёс абдзяліў здароўем, ніяк не выпадае. Летась для дзяцей-інвалі-

фармаце. План платных паслуг летась склаў усяго мільён рублёў. Ды і той не было як выконваць!

Здавалася б, гэты “агмень культуры”, дзе працуюць тры калектывы, бадай ужо згаснуў. Але больш як месяц таму ў будынку распачаўся рамонт апорных канструкцый. Незадоўга да гэтага па саду дырэктара заняў Андрэй Галенка. Задаў яму пытанне: ці не баяўся ён ускласці на свае плечы такую “гіблую справу”?

Ёсць свая мара і ў Людмілы Лебедзь: дапоўніць “базавы” асартымент устаноў культуры Гродна месцам з арыгінальнай назвай і канцэпцыяй, аналагаў якому не знойдзеш не толькі ў краіне, але і сярод суседзяў. Яго назва — Палац танца. Канцэпцыя мае глыбокія карані ў мінуўшчыне Гродзеншчыны і падмацоўваецца поспехамі нашых сучаснікаў. Думаецца, любы брэндмейкер пагадзіўся б з тым, што танцавальны штрышок цалкам пасаваў бы “партрэту” горада.

Але ад мар даводзіцца пераходзіць да рэаліяў. А яны, на жаль, насычаны праблемамі. Начальнік абласнога ўпраўлення культуры Аляксандр Лойка з гэтым пагадзіўся.

— Так склалася, што ў цэнтры вобласці ўмовы нават горшыя, чым на сяле, — рэзюмаваў ён.

Пытанне, каго трэба вінаваціць у гэтай сітуацыі, я прапанавалі бы пакінуць без адказу. Бо сённяшні статус-кво склаўся не сёння і не ўчора. Каб знайсці вытокі праблем, трэба ўзняць цэлы пласт сучаснай гісторыі Гродна — таўшчынёй, прынамсі, у некалькі дзесяцігоддзяў. Але хай гэтым займаюцца ўласна гісторыкі.

Для тых, у чыёй кампетэнцыі — сучаснасць і будучыня, куды актуальней іншае: знайсці магчымасць кардынальна выправіць сітуацыю. Гэтыя захады робяцца ўжо цяпер. Як паведаміў Аляксандр Лойка, напрыканцы 2009 года пытанне аб матэрыяльным стане устаноў культуры Гродна грунтоўна абмяркоўвалася на пасяджэнні аблавыканкама. У выніку ўпраўленне культуры атрымала заданне падрыхтаваць перспектыву праграму па выпраўленні ўсіх даўніх хібаў.

З начальнікам аддзела культуры гарвыканкама Генадзем Жалезняком сустрэцца мне не давялося: у дзень камандзіроўкі ён быў на бальнічным. Але ж яго пазіцыю адносна матэрыяльнай базы выразна адлюстроўвае даведка, падрыхтаваная да пасяджэння аблавыканкама. Яна змяшчае не толькі пералік творчых дасягненняў культуры горада, але і шчырую канстатацыю праблем. Ды, што яшчэ важней, — канкрэтныя прапановы па іх вырашэнні.

Гэта — самая вялікая частка дакумента: яна ўтрымлівае 15 пунктаў. Сярод іх — і капітальныя рамонтны будынка ГДК і культурна-дасугавага цэнтра ў Фабрычным, а таксама памяшканняў бібліятэкі, і перавод на бюджэтнае фінансаванне Гродзенскага палаца культуры, і пашырэнне плошчаў выставачнай залы, і адкрыццё філіялаў школ мастацтваў у мікраараёнах “Фольш” і “Вішнявец”, і набыццё камп’ютэрнай тэхнікі для бібліятэкі...

— Ведаючы энергічнасць і дзелавітасць нашага губернатара Уладзіміра Саўчанкі, я магу быць упэўнены: усе асноўныя праблемы ў сферы культуры з часам будуць кардынальна вырашаны, — кажа Аляксандр Лойка.

Можна, гэты спадзеў і падаць б галаслоўным аптымізмам, калі б не сама дынаміка сітуацыі. Яшчэ некалькі гадоў таму праблемных аб’ектаў культуры ў Гродне было болей. Сёння і Абласны драматычны тэатр, і Дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі — гэта ўстановы, узорныя нават па водле самых высокіх еўрапейскіх стандартаў!

Скіроўваючыся ў Гродна, атрымаў карысную параду: значаваць не ў гатэлі, а... у інтэрнаце Гродзенскага музычнага каледжа. Бо, маўляў, умовы там — лепшыя. І гэта сапраўды так! Блокі, у якія ўваходзяць два двухм’яцовыя нумары і ўласны санвузел, гарачая вада, асабныя памяшканні для заняткаў... Яшчэ не так даўно пра такія выгоды навучэнцы каледжа маглі адно марыць.

Ініцыятарам усіх гэтых пераўтварэнняў стаў менавіта гродзенскі губернатар. У лясціконе Уладзіміра Саўчанкі слова “якасць” — на самым пачэсным месцы.

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Гродна — Мінск
Фота аўтара

Якая прапанова?

Георгій Шэмет ля “крывой афіцыны”.

горада... Асабліва калі ўлічыць, што першы паверх камяніцы па-ранейшаму займае школа мастацтваў.

Штаб мае толькі два кабінеты — на ўсе выпадкі жыцця. “А вось тут — наша фабрыка!” — дырэктар метацэнтра Валянціна Цыганец адкрыла дзверы ў трэці пакойчык, плошча якога не перавышае 15 кв. м. У ім віравала праца: локці чатырох майстрых, занятых кройкай, шыццём, вышываннем, ледзь не сутыкаліся паміж сабою. Яны акурат рабілі сваю частку “Покрыву свету”. Менавіта пакой-“фабрыка” стаў цэнтрам гэтай міжнароднай акцыі, якая фінішуе пад час Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

Мара дырэктара школы мастацтваў вельмі блізка да сэрца Валянціны Цыганец. Бо ажыццяўленне дазволіць спраўдзіць і ейную мару: калі школа пераселіцца ў “крывую афіцыну”, метадычны цэнтр, нарэшце, здолее “разгарнуцца”.

— Планаў у нас — процьма! — імплэтна распавядае дырэктар. — Вось тут мы б зрабілі класы для майстроў, тут — маленькую выставачную залу... А ва ўтульным садзе, што атачае будынак, можна рэгулярна ладзіць пленэры і выступленні народных калектываў...

Калі планы здзейсняцца, адсутнасць у Гродне Дома рамёстваў не будзе адчувацца гэтак востра.

Асаблівыя ўмовы для асаблівых людзей

Гарадская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма Гродна не так даўно папоўнілася новым філіялам: летась на яе баланс была пераведзена бібліятэка для інвалідаў па зроку — адна з дзвюх у вобласці. Яна знаходзіцца на тэрыторыі прадпрыемства БелТІЗ “Фільтр”.

Перад дзвярыма бібліятэкі давялося аддыхацца. Пад’ём па лесвіцы на чацвёрты паверх адчуваўся нават для маладога здаровага чалавека — не кажучы ўжо пра тых, для каго гэтая ўстанова, уласна, і прызначана.

пару метраў. Пытанні адносна гурткавай работы адпалі самі сабою. Замест гэтага пацікавіўся ад патрабаванняў звычайных чытачоў, — адказала Раіса Ланеўская. — Людзі запытваюць папулярную сучасную літаратуру — тых самых аўтараў, якія лепш за ўсё прадаюцца ў кнігарнях.

Задаволіць гэтыя запыты бібліятэка можа не заўсёды. Па словах бібліятэкара, фонды сёлета папаўняліся толькі двойчы. Агулам паступіла каля 150 адзінак. Пераважна гэта касеты, выпушчаныя на мінскім прадпрыемстве “Гукатэк”. Якасць такіх даўно састарэлых носьбітаў пакідае жадаць лепшага. Асартымент — таксама.

Яшчэ не так даўно магчымасці задаволіць густы карыстальнікаў гэтай спецыфічнай бібліятэкі, бадай, не было. Сёння ж яна ляжыць на паверхні. Такая з’ява, як аўдыёкніга, ні для кога ўжо не ў навіну. Ёсць яны і ў фондах бібліятэкі — праўда, усяго каля паўсотні. На рынку асартымент аўдыёкніг перавышае некалькі тысяч.

Вядома, набыць і асвоіць прыладу для слухання аўдыёкніг будзе пад сілу не ўсім карыстальнікам бібліятэкі: многія з іх ужо ў сталым веку. І таму наяўнасць сваёй камп’ютэрнай “чытальні” (ці, дакладней, “слухальні”) для гэтай установы — справа жыццёва неабходная. Але... Пакуль што карыстальнікі бібліятэкі пра падобную тэхніку толькі мараць.

даў была створана адмысловая праграма: “Мы — асаблівыя дзеці”.

— На маю думку, бібліятэкі Гродна сваю функцыю выконваюць годна, — выказала меркаванне галоўны спецыяліст упраўлення культуры аблавыканкама. — Яны вельмі паспяхова працуюць з пажылымі людзьмі, з дзіцячай аўдыторыяй, з нацыянальнымі суполкамі. Але ж будзем шчырымі: матэрыяльна-тэхнічная база пакідае жадаць лепшага. Неабходны рамонт, патрэбна сучасная камп’ютэрная тэхніка. Як мінімум, 7 адзінак...

Рэанімацыя “агменю культуры”

З часам да старых праблем гродзенскай культасветработы дадаюцца новыя. Горад няспынна расце. Ахапіць культурным абслугоўваннем новыя

Кнігі на касетах нярэдка маюць брак.

Палац культуры дзе-нідзе патрабуе рамонт.

На “фабрыцы” ГЦНТ. мікраараёны, аддалены ад цэнтра, — задача не з простых.

— Новабудуолі паўстаюць на месцы вёска, — кажа Іна Машканцава. — Сельскія бібліятэкі там былі скарачаны, а гарадскія — пакуль не з’явіліся.

Музычных школ у горадзе ўсяго дзве (плюс школа мастацтваў). Дабірацца да іх з усходу для дзяцей надта далёка. І таму, па словах Волгі Мацко, — школы самі “ідуць” на ўскраіны: адкрываюць філіялы на базе агульнаадукацыйных школ у мікраараёнах.

Летась у межы горада ўвайшоў і пасёлак Фабрычны. Разам з тым, Гродзенскі гарадзкі культурны атрымаў і новы праблемны аб’ект: Цэнтр культуры і адпачынку. Без сумневу, былы яго ўласнік — птушкафабрыка — перадаваў гэтую ўстанову культуры з лёгкім сэрцам. Падрапаныя сцены, састарэлая падлога, адсутнасць сцэнічнага аздаблення і прыстойнай апаратуры — гэта яшчэ толькі палова бяды. Галоўная праблема ў тым, што ўстанова патрабуе ўмацавання апорных канструкцый і пліт перакрыццяў даху. Сёння яе стан — аварыйны. Правядзенне мерапрыемстваў з гучнай музыкай там было забаронена. Установа сёння працуе выключна ў “вулічным”

ты цэнтр паўнаўтараснай устаноў культуры не атрымаецца. Пачынаць будзем з дыскатэкі, бо менавіта яна дазваляе атрымаць “хуткія” грошы. А тое, што зарабілі, ізноў укладзём у справу. Спадзяюся, і рамонт тут нармальны з часам правядзём, і з апаратурай ды “адзеннем” сцэны нам дапамогуць.

У тым, што людзі сюды пойдучы, Андрэй Галенка нават не сумняваецца. Тым больш, ад Фабрычнага да цэнтра Гродна — шлях няблізкі: на грамадскім транспарце ён займае каля гадзіны.

— Мiane літаральна на кожным кроку спыняюць людзі і пытаюцца: ну калі ўжо ДК нарэшце запрацуе? Іх цікавіць не толькі дыскатэка, але і дзіцячы гурткі, і бібліятэка... Людзі хочуць танцаваць блізка ад дома.

...Надвечоркам пасёлак Фабрычны выглядае цёмна ды непрывабна. Яму відавочна не хапае свайго “агменю”.

Экспедыцыя па ідэі

Рэспубліканскі агляд-конкурс абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы, праведзены Інстытутам павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, наблізіўся да фіналу. Апошнімі сваё дасягненні прадставілі метадысты Магілёўшчыны. Занятым, менавіта гэты рэгіён завяршаў конкурсныя агляды невыпадкова.

жа вядзе гурток, праводзіць мерапрыемствы, — гэта і тэарэты, і практык. Але Хмялькоўскага: “Калі мы метадыстаў аддзелім ад Бялыніцкага РЦК, то станецца толькі акампаніятар і тыя, хто працуе ў самадзейным тэатры. У нас метадысты — тыя ж артысты, і тэарэтычны досвед яны падмацоўваюць рэальнымі справамі”.

Метадысты РАМЦ сумесна з работнікамі абласнога метадычнага цэнтра распрацоўваюць праект праграмы па этнавыхаванні дзяцей і моладзі. Мэта яе — не толькі заахоўваць іх вывучаць і захоўваць культуру, але і выхоўваць у беларускіх традыцыях. Праграма пачне працаваць у наступным годзе. Праект, натуральна, з’явіўся не стыхійна: у ра-

най творчасці, Цэнтр культуры і дасугу ды іншыя, — пры падтрымцы Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра рэалізуююцца сацыякультурныя праекты. І, канешне ж, маюцца цесныя сувязі з метадычнымі цэнтрамі свайго ды іншых раёнаў: пад час сустрэч або дзякуючы абмену інфармацыяй па электроннай пошце заўсёды можна даведацца пра дасягненні і клопаты калег або расказаць пра свае.

Укладанні працуюць

Інфармацыйна-аналітычны і рэпертуарна-выдавецкі аддзел Магілёўскага АМЦНТ падрыхтаваў 124 выданні ў дапамогу работнікам: гэта сцэнарныя матэрыялы, метадычныя дапаможнікі, буклеты, рэкламныя праспекты, якія распаўсюджваюцца ў рэгіёнах. У сакавіку ж 2008 года ўстано-ва займела свой сайт. Кожны аддзел мае выхад у Інтэрнет, а кожная метадычная служба — камп’ютэр, падключаны да глабальнай сеткі. Аддзел тэхнічнай творчасці і мультымедыя тэхналогій не толькі праводзіць відэа- і фотаздымкі мерапрыемстваў у Магілёве і ў раёнах, але і мае унікальную базу фальклорных матэрыялаў. Аўтапарк налічвае тры аўтамабілі, што дазваляе кіраўніку рэгулярна кантактаваць з калегамі ў аддаленых населеных пунктах.

Штатны расклад налічвае 80 адзінак, з іх 40 — творчыя. 28 чалавек з апошніх маюць вышэйшую адукацыю, сярэдняю — 11. Большасць супрацоўнікаў нарадзілася ў рэгіёнах Магілёўшчыны.

Што да складанасцей (якія, дарчы, характэрныя не толькі для метадычных устаноў вобласці), дык гэта, па словах дэкана факультэта культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці БДУКІМ Мікалая Каралёва, — патрэба ў неадкладным пераглядзе класіфікатара пасадак, які існуе ўжо больш за 20 гадоў, тыпавых і штатных раскладаў, а таксама наданне метадычным работнікам кваліфікацыйных катэгорый.

Варта адзначыць, што агульная плошча сённяшняга будынка Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра — унушальная: 3600 кв. м. У 2008 — 2009 гг. былі капітальна адрамантаваны ўсе памяшканні, на што абласныя ўлады выдаткавалі два мільярды рублёў. Ёсць тут глядзельная і канферэнц-зала, рэпетыцыйныя памяшканні, гардэробная. Бібліятэчны фонд спецыялізаванай літаратуры — 10 000 экзэмпляраў, а гэта немалая колькасць для ўстановы такога тыпу. Творчыя работнікі зарабляюць 800 — 900 тысяч рублёў штомесяц, а такія грошы для работнікаў культуры даюць стымул развівацца.

Гэты дасягненні Магілёўскага абласнога цэнтра з’яўляюцца вынікам усяго некалькіх інавацый, якія замацаваліся па ўсіх метадычных установах рэгіёна. Гаворка найперш — пра трывалую зваротную сувязь паміж сельскімі і гарадскімі работнікамі, паміж маладымі і больш вопытнымі, вялікімі і малымі ўстановамі праз сістэму ЦКС. Заўважна, што існуючы ў метадычных падзел абавязкаў дае супрацоўнікам большыя магчымасці для самаўдасканалення. А сродкам хуткага абмену досведам стала паўсюдная камп’ютэрызацыя, добрая паліграфічная і мультымедыяная база.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ
На здымках: выстаўкі народнай творчасці ў час агляду-конкурсу. Фота аўтара

Гэтымі днямі падводзяцца вынікі Рэспубліканскага агляду-конкурсу абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. У бліжэйшых нумарах “К” — спіс пераможцаў і бачанне метадычнай працы экспертамі, якія працавалі ў адборачнай камісіі цягам агляду-конкурсу.

ёне здавён вывучаецца традыцыйная народная культура, адраджаюцца народныя святы, традыцыі і абрады, арганізуюцца фальклорныя экспедыцыі для збору відэа- і аўдыёматэрыялаў.

Вучыць — адрасна

Горацкі раён таксама багаты на інавацыі і ініцыіруе іх рэгулярна. Пры адзеле культуры райвыканкама працуюць: аддзел народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы РЦК, метадычная служба Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, раённае метадычнае аб’яднанне педагогаў адукацыйных устаноў аддзела культуры, метадычны “штаб” ЦКС. Пагадзіцеся, структур няма. Узаемадзеянне іх адбываецца па прынцыпе максімальнай адраснасці.

Умоўна падзялілі работнікаў на тры групы, зыходзячы з іх прафесійных якасцей, кампетэнцый: маладыя спецыялісты (для іх праводзяцца адукацыйныя курсы па вядзенні дакументацыі, арганізацыі працы з клубнымі калектывамі); людзі, якія маюць пэўны вопыт работы ў галіне (павышаюць свой узровень на семінарах-практыкумах, семінарах-дыспутах);

“асы”, якія працуюць па 20 — 30 гадоў (яны ладзяць для іншых работнікаў майстар-класы). Кожная з трох груп працуе самастойна па сваіх канкрэтных праграмах, а часам яны збіраюцца разам для абмеркавання надзённых праблем.

Такая прафесійная падрыхтоўка дае неаспрэчны плён: адкрываюцца ўстановы культуры новага тыпу — Дом народнай творчасці, Цэнтр фальклору і народ-

Па сістэме капіляраў

Пачну са слоў начальніка ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоля Сінкаўца, які ўпэўнены: абласны метадычны цэнтр — гэта мозг культуры і мастацтва. І сувязь яго з раённымі метадычнымі службамі, установамі, якія развіваюць, захоўваюць і транслююць культуру, наладжана праз сістэму трывалых “капіляраў” камп’ютэрызацыі, што ахапіла ўсе куточки вобласці.

Менавіта на Магілёўшчыне паспяхова функцыянуе Цэнтралізаваная клубная сістэма. Гэта — метадычны прыярытэт рэгіёна. ЦКС аднаго раёна аб’ядноўвае ўсе сельскія ўстановы культуры пад кіраўніцтвам аднаго “цэнтра” ў пасёлку ці горадзе. Да прыкладу, на Мсціслаўшчыне — 21 клубная ўстанова, а гэта — 237 клубных фарміраванняў, у дзейнасці якіх удзельнічае больш за дзве з паловай тысячы выканаўцаў і калектываў; кожная сельская знаходзіцца пад куратарствам намесніка дырэктара па ЦКС, што каардынуе працу метадыстаў цэнтра і дамоў культуры. Такія своеасаблівыя сеткі пранізваюць усю вобласць. Дырэктар Магілёўскага АМЦНТ і КАР Алес Хмялькоў адзначае: “Кожнага супрацоўніка метадычнай службы можна назваць правай рукой кіраўніка Цэнтра або Дома культуры. Яны ж афіцыйна дапамагаюць і адпаведнаму аддзелу пры райвыканкаме”.

Бялыніцкі раён — адзін з паказальных у эфектыўным метадычным забеспячэнні ўстаноў культуры на ўзроўні “РАМЦ — СДК”. У будынку Раённага цэнтра культуры аддзел культуры Бялыніцкага райвыканкама, раённы арганізацыйна-метадычны цэнтр і метадычны кабінет РЦК. У гэтых “штабах” працуюць тактыка і стратэгія клубнай работы ў райцэнтры і на сяле. Пра падзел метадычных абавязкаў расказвае дырэктар РАМЦ Тамара Падымака: “Метадычныя дні, у якіх прымаюць удзел музейшычы, выкладчыкі дзіцячых школ мастацтваў, клубныя і бібліятэчныя работнікі, ладзяць супрацоўнікі раённага аргані-

зацыйна-метадычнага цэнтра. А работнікі метадычнага кабінета Цэнтра культуры або любога клуба канцэнтруюць увагу на профільных кірунках дзейнасці сваёй установы. Такая форма работы вельмі зручная, яна апраўдала сябе”.

З-за невялікага штатнага раскладу ў Цэнтры культуры працуюць людзі, якія выконваюць шмат абавязкаў. Ёсць, напрыклад, метадыст па харэаграфіі, ён

Музей беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах адзначыў дзямі сваё 30-годдзе. Да гэтай падзеі была прымеркавана юбілейная выстаўка “Успамін пра тое, што было”.

разьба па дрэве, пляценне з саломкі і ласы, ганчарства, — другая ж зала, дзе адкрыўся “Успамін...”, прызначана для зменных выставак. За ўвесь час работы іх было зладжана звыш 110.

На юбілейнай выстаўцы прадстаўлены архіўныя фота з музейных фондаў, фрагменты колішніх экспазіцый: дымкаўская цацка (Кіраў),

“Успамін...” у дзвюх залах

Стваральнікамі музея сталі Юрый Карачун, Ірына Паньшына і Таццяна Сцёпіна. Установа размясцілася ў адрастаўраваным культурным будынку другой паловы XIX ст., які знаходзіцца на тэрыторыі Рэспубліканскага цэнтра алімпійскай падрыхтоўкі па зімовых відах спорту. Музей мае дзве выставачныя залы: у першай размешчана пастаянная экспазіцыя — узорнае ткацтва,

паўлаўскія хусткі і вырабы з хахламы (Масква), побыт казацкай даўніны XVII — XVIII стст. (Чарнігаў), украінскае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва (Херсон), руская лакавая мініяцюра (Масква)...

Таццяна АНДРЬЕВІЧ, навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

Народны ансамбль народнай музыкі “Таліца” рыхтуецца ў лютым пацвердзіць сваё званне.

адпачынку, у дзіцячай школе мастацтваў. Прыжыліся ў калектыве і маладыя культасветработнікі: Анатоль Ляшко, Іван Жураўскі і Дзмітрый Мінько.

“Таліца” на “Спеўным Полі”

Ансамбль існуе амаль 20 гадоў. Яго стваральнікам і першым кіраўніком быў былы дырэктар Старадарожскага раённага дома культуры Сяргей Знакаван. Менавіта пры ім калектыву атрымаў званне народнага. 18 гадоў таму “Таліцу” ўзначаліла Тамара Шэшка. У рэпертуары калектыву — беларускія народныя песні, а таксама творы айчынных кампазітараў і баяніста ансамбля — выкладчыка мясцовай дзіцячай школы мастацтваў Мікалая Багдановіча.

Шмат у “Таліцы” сямейных пар: Шэшкаў, Багдановічаў, Валенціюкевічаў. Сярод салістаў і музыкантаў — Ігар Завацкі, Святлана Лазука, Зінаіда Сухарава... Яны працуюць у раённым Цэнтры культуры і

Выступала “Таліца” ў Слуцкім і Любанскім раёнах Міншчыны, у Асіповіцкім раёне Магілёўскай вобласці, у гарадах-пабрацімах Лухавіцы Маскоўскай вобласці і Клайпедзе Рэспублікі Літва.

У планах калектыву — удзел у абласным фестывалі харавога мастацтва “Спеўнае Поле” на Мядзельшчыне ў ліпені 2010 года.

Анатоль БАРЫС Старыя Дарогі
На здымку: ансамбль “Таліца”.

Планета Каваля

Сёння не кожнаму ўдаецца трапіць у далёкія замежныя краіны, але для мастака Сяргея Каваля такой праблемы не існуе. У гэтым лёгка пераканацца, наведаўшы ягоную выстаўку “На планеце людзей”, што днямі адкрылася ў Светлагорскай мастацкай галерэі імя Пранішнікава.

чайнага раскрыцця сваіх вобразаў Сяргей Мікалаевіч дасягае і ў краявідах роднай вёскі, у выразна-пазнавальных, трапных тыпах вясцоўцаў, што адпачываюць, веселяцца, жартуюць, жывуць і працуюць. На адной з карцін, якая мае памер 12 квадратных метраў, адлюстраваны шматлікія постаці нашых сучаснікаў і гістарычных асоб мінулага. І тут ва ўсю моц праявілася чудаўная фантазія Сяргея Каваля.

Творца — удзельнік шматлікіх беларускіх выставак інсцінага маста-

Гледачоў здзіўляе і захапляе невычэрпная фантазія аўтара, якая далучае іх да мастацкага космасу беларуса з вёскі Якімава Слабада, што размясцілася на высокім беразе Бярэзны непдалёк ад Светлагорска. Прыцягваюць пранікнёныя партрэты манаха з загадкавага Тыбета, маладой дзяўчыны з паўночнай Афрыкі, радаснага іранца, які каштуе арбуз, ветэрана вайны, старэнкай вясковай бабулькі...

Усе гэтыя персанажы — толькі частка свету Сяргея Каваля. Надзвы-

С.Каваль. “Якімава Слабада”.

тва. Ягоня творы знаходзяцца ў Гісторыка-культурным музеі-запаведніку “Заслаўе”, у краязнаўчым музеі г. Светлагорска, а таксама ўпрыгожваюць бібліятэку ў Якімавай Слабадзе.

Юрый МАЛАШ

рэпетыцыя ці спектакль. Дома — пару дзён-ных гадзін, каб урок і сына праверыць.

— **А адпачынак?**

І.: — Тройчы ездзілі ў Адэсу, але па адным і тым жа маршруце. Праўда, за трэцім разам умудрыліся заблукаць. Я была “навігатарам” — дакладней, картографам. Цемра, дзве гадзіны ночы, я ўпэўнена “камандую”, куды ехаць...

А.: — І заехалі: куды — незразумела, спытаць — няма ў каго. Праўда, потым трапілі на аўтазапраўку, дзе нам давалі, што мы едем у іншы бок. Карацей, паспрачаліся, пасмяяліся — і да раніцы неяк выехалі на правільную дарогу. — **Дык гэтую гісторыю вы і называеце сваімі “романтычнымі прыгодамі”?**

І.: — Мы столькі романтыкі атрымліваем ад спектакляў, што дома хочацца хаця б крыху пабыць звычайнымі людзьмі.

— **Дзіўна, бо часцей бывае наадварот. Балет хіба для глядачоў — романтыка. А для артыстаў — хай і ўлюбёная, але цяжкая праца.**

І.: — У класе на рэпетыцыях — так. А ў спектаклі ж далучаюцца эмоцыі! У тым жа “Шчаўкунку” ўсю першую дзёку я на сцэне — без Алега: драўляную ляльку, названую Шчаўкунком, танцуе артыстка. А потым цацка пераўвасабляецца ў Прынца. І калі я бачу “гэтыя

І.: — А для мяне станцаваць Машу было марай дзяцінства — акурат з 10-ці гадоў, калі я ўпершыню ўбачыла гэты спектакль, пастаўлены ў нашым тэатры Валянцінам Елізар’евым. Потым я глядзела многія іншыя харэаграфічныя версіі, але і дагэтуль лічу, што наша — лепшая. І не таму, што цяпер я ў ёй танцюю! Проста, у нашай ёсць і адметная пластыка, і яркае відовішча, і тонкая рамантыка — без аніякага меладраматычнага ўціску, — і, калі хочаце, глыбокая філасофія.

— **Лялькі і людзі: хто больш рэальны? Дый наконт Прынца: Шчаўкунком спачатку — усяго толькі “бервяно”. Але Маша сваім каханнем і адданасцю абуджае ў ім Прынца. Ці ж гэта не жыццёвая філасофія?**

І.: — Думаецца, пра нас? Ні ў якім разе. Я ніколі не была для Алега гэткай “выхавацелькай”. Ён надзвычай адказны, самастойны, на ўсё — сваё меркаванне. Я ўвогуле не магу знайсці ў ім адмоўных рыс.

А.: — Я таксама Іру кахаю — за ўсё. Мне з ёй лёгка, радасна, мы разумеем адно аднаго, у нас адна мэта, таму і крочым па жыцці нага ў нагу.

І.: — Мы не намагаемся быць гэтакімі “супер-мегазоркамі”. Проста, робім сваю працу — якасна і з душой. І — што вельмі важна — разам!

Балет — на заўтра, каханне — назаўжды.

Звесткі пра ўзнагароджанне медалём Францыска Скарыны салісты балета Ірына і Алег ЯРОМКІНЫ атрымалі ў час гастролей па Паўднёвай Карэі. Паводле шматгадовай традыцыі, туды наша трупя выправілася з незыменным на Каляды “Шчаўкунком”. З 11-ці гастрольных спектакляў, на якія прыходзілася тры склады салістаў, Ірына з Алегам станцавалі пяць — амаль палову. Гэтая пастаноўка, як высветлілася, увогуле адыграла ў іх жыцці лёсавызначальную ролю.

Ірына: — Мы пазнаёмліліся на рэпетыцыі “Шчаўкунка”. Я ўжо некалькі гадоў працавала ў тэатры, а Олег толькі-толькі прыйшоў у трупю пасля заканчэння харэаграфічнага каледжа. Вядома, я бачыла яго і раней. Бо заўсёды прыглядаешся да “новых пакаленняў”, асабліва на выпускных канцэртах-іспытах: маўляў, хто там “наступае нам на пяткі”? Але тады я не звярнула на яго асаблівай увагі: так, “маляўка” нейкі. Не па росце — па ўзросце.

— **І на колькі ж ён за вас малодшы?**

І.: — На 6 гадоў.

Алег: — Не! На 5 гадоў, 11 месяцаў, 2 тыдні і 3 дні — гэта, між іншым, не ўлічваючы гадзін і хвілін.

І.: — Ну, не гэта ж галоўнае!

— **А па гараскопе “хто ёсць хто”?**

А.: — Яна — Цялец, я — Авен.

І.: — Чамусьці лічыцца, што гэтыя знакі не надта “прыціраюцца” адзін да аднаго. Значыць, мы — выключэнне.

— **Няўжо ніколі не бывае непаразумеў?**

І.: — Творчых спрэчак — колькі заўгодна.

А.: — На працы — паспрачаемся, у машыне па дарозе дадому — пазлумеся, а дома — памірымся. Калі ж не атрымліваецца адразу прыйсці да аднаго пункта гледжання, кажам: “Балет пакідаем на заўтра”.

— **Пагаджуся: у рэпетыцыйнай зале зручней праводзіць “следчы эксперымент”, як трэба выконваць тое ці іншае па.**

А.: — У сям’і ж трэба ўмець саступаць — і не камусьці аднаму, а абавязкова абамім. Каб гэта былі крокі насустрач, а не гульня ў адны вароты.

— **Свае першыя крокі насустрач адно аднаму вы і зрабілі на той рэпетыцыі “Шчаўкунка”?**

І.: — Нас паставілі ў адну пару кардэбале-та, у знакамітым Вальсе. Я ўбачыла, як у песні, “гэтыя вочы насупраць”. Так і пазнаёмліліся: за

Сцэна са спектакля “Бахчысарайскі фантан”.

адзін дзень — і назаўжды. Пазней неяк ехалі пасля спектакля разам і здзівіліся, што выходзім на адным прыпынку. Аказалася, мой старэйшы брат, у якога я збіралася пераначаваць (бо тады жыла ў Свіслачы, дзе і цяпер засталіся мае бацькі), кватаруе праз дом ад Алега. Але звязуў нас “Шчаўкунком”. І найперш — музыка Чайкоўскага: яна такая чароўная і нават чарадзейная, што пад яе немагчыма не закахацца! — **Дык раскажыце пра свае “чараўніцтвы каханья”: як рабілі адно аднаму падарункі, нейкія романтычныя сюрпрызы...**

І.: — Ды не было ў нас нічога такога. Я нават не магу сказаць, хто да каго больш заляцаўся: усё неяк так разам, усё — сваім парадкам. Так і з падарункамі. Звычайна разам абмяркоўваем: “А давай купім табе тое і тое, а мне — гэта”. Зноў-такі, усё разам, а не так, што хтосьці адзін камандуе, а другі кідаецца выконваць. Хаця... Любім мы купляць непатрэбныя рэчы.

— **Напрыклад?**

А.: — Навігатар для машыны.

— **Дык гэта ж вельмі патрэбная рэч!**

І.: — Нам таксама спачатку так здавалася. А потым бачым — не карыстаемся. Бо нікуды не ездзім. Зранку — рэпетыцыя, увечары —

вочы насупраць”, ледзь не ўздыхаю: нарэшце! З’яўленне Алега-Прынца для маёй гераіні (а значыць, для мяне) — бы падарунак лёсу. Адрозна хочацца танцаваць яшчэ і яшчэ лепей! І колькі б ні было спектакляў, кожную такую сус-трэчу я перажываю нанова, бы першую. Ці ж гэта не романтыка?

А.: — Во як сказала! Я б так не змог, ды і не магу сказаць, што для мяне ўсё гэта — романтыка. І што гэтая партыя — мара ўсяго майго жыцця. Свята? Дакладна. У мяне няма, як у Ірыны, любімай партыі ці спектакля. Любімы — усё. Асабліва — “Спартак”, “Стварэнне свету”, той жа Тэрэра ў “Кармэн-сюіце” і, канешне ж, класіка: “Жызэль”, “Спячая прыгажуня”. Але “Шчаўкунком” для мяне праўдэ асацыіруецца са святам. Можа, таму, што танцюю яго з Ірай і дзеля Іры. Не ў тым сэнсе, што без яе і на сцэну не выйду. Але я бачу, з якой трапятлівасцю яна ставіцца да гэтага спектакля, да сваёй Машы і, галоўнае, да мяне (Прынца, або, можа, не зусім таго казачнага Прынца, што ўяўляла, — якая розніца?), — і гэта не можа не натхняць. Тое ж — і з Рамэа: сама па сабе гэтая партыя, пэўна, не самая “мая” па светаадчуванні. Але калі танцюю з Ірай — усё зусім іначай.

— **Можа, і разам з Максімакам? Яму зараз 10 гадоў — узрост паступлення ў харэаграфічны каледж.**

А.: — Пакуль яму больш падабаецца глядзець спектаклі, чым танцаваць самому.

І.: — А яшчэ абавязкова завітаць у буфет (не важна, што ён там будзе есці, галоўнае — сам буфет). І ў закуліссе — асабліва, каб далі штосьці патрымаць, патузаць. Дый фігура ў яго для балета паўнаватая: любіць печыва, салодкае, шакалад. І я не магу яму забараняць, бо памятаю, як сама пакутавала: па некалькі месяцаў сядзела на дыеце, а так хацелася булчак... Навошта дзіця прымушаць? Хай сам абірае, што яму бліжэй.

— **А вас прымушалі? Праўда, дзясучынікі звычайна спяць і бачаць сябе балерынамі, што не скажаш пра хлопчыкаў...**

А.: — У нас — наадварот. Я і да школы ў гурток танцавальны з задавальненнем хадзіў, і ў школе вучылішча было — за тры дамы ад нашага. Адно задавальненне! Хаця, зразумела, усё патрабуе адпаведных намаганняў.

І.: — Я ж у балет трапіла, можна сказаць, выпадкова. Маці прачытала аб’яву ў газеце і павяла мяне на адбор. І з 10-ці гадоў мне давялося жыць у інтэрнаце. Першыя месяцы — плакала штодзень. Астатнія дзеці — таксама. Мне яшчэ зайздросцілі, бо мама прыезджала разы па два на тыдзень (30 кіламетраў ад Мінска — не так далёка), а на кожныя выхадныя я сама да бацькоў ехала. Тыя ж, хто з Брэста ці Гомеля, выпраўляліся дадому толькі на канікулы. Больш-менш я прывыкла да расстанняў толькі, пэўна, гады праз тры. Але, мабыць, такія абставіны навучылі яшчэ больш цаніць сямейныя каштоўнасці, пшчоту родных і блізкіх. Вось і Максім — вельмі ласкавы, чулівы. Разумею, што мы вельмі занятыя, і ўмею карыстацца тым часам, калі мы ўсе разам.

— **Цікава, а хобі ў вас — таксама агульнае?**

А.: — Я люблю катой.

І.: — А потым мы завядзём сабаку.

А.: — А яшчэ — дзяцей.

І.: — Хацелася б яшчэ двух.

А.: — Сына. І яшчэ сына. Ці дачку.

І.: — І партый балетных! — паболей: так хочацца ўсё ператанцаваць! Разумееш, што абсалютна ўсё ахапіць — немагчыма. Але ж так хочацца! І на кухні хочацца больш пастаяць, парадаваць хатнімі прысмакамі. І ля балетнага станка. І ля дзіцячага ложка. Думаю, разам — паспеем усё!

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

Канстанцін Заслонаў.

А пасля стварэння партызанскай брыгады, летам і восенню 1942 г., пад кіраўніцтвам Заслонава ажыццяўляліся рэйды і знішчалася вялікая колькасць варожых салдат і тэхнікі ў раёне Віцебска, Оршы і Смаленска, дзе праходзілі важныя камунікацыйныя групы нямецкіх войскаў “Цэнтр”. У кастрычніку 1942-га Заслонаў быў прызначаны камандуючым усімі партызанскімі сіламі аршанскай зоны, аднак літаральна праз месяц загинуў у баі з фашыстамі.

На пачатку гэтага года споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння партызанскага камандзіра, Героя

Чалавек з легенды

На старонках “К” неаднойчы вялася размова пра легендарных людзей, якія ў Вялікую Айчынную, ахвяруючы сваім жыццём, ратавалі родны край. Такім чалавекам быў і Канстанцін Заслонаў. Усяго толькі за тры першыя месяцы падпольнай дзейнасці ў Оршы яго групай было падарвана каля ста нямецкіх цягнікоў, пашкодзаны сотні вагонаў і цыстэрнаў.

Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава. Памяці гэтага легендарнага чалавека прысвечаны шэраг мерапрыемстваў у Оршы, у якіх прымаюць удзел яго дачкі, а таксама ветэраны Вялікай Айчыннай, што асабіста ведалі слаўтага героя.

Распачаліся мерапрыемствы з мітыngu-реквіема на Прывакзальнай плошчы ля помніка Заслонаву. У Мемарыяльным музеі Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава прайшла акцыя “Дакрануцца сэрцам да подзвігу”, у каледжы чыгуначнага

транспарту адбылася навукова-практычная канферэнцыя “Жыццё — подзвіг”. Таксама адкрылася выстаўка “Чалавек з легенды: Заслонаў, якога мы не ведалі”, дзе наведвальнікі мемарыяльнага музея могуць убачыць не толь-

Кадр з фільма “Канстанцін Заслонаў”. 1949 г.

Фрагмент экспазіцыі Мемарыяльнага музея Героя Савецкага Саюза К.С. Заслонава.

кі яго асабістыя рэчы, прадметы побыту партызан, але і даведацца пра малавядомыя факты з жыцця героя. У прыватнасці, сярод музейных экспанатаў прадстаўлены і дзіцячыя малюнкi знакамітага партызана, якія перадаў у музей яго сябар некалькі гадоў таму.

Падрабязна пазнаёміцца з лёсам Канстанціна Заслонава і нядаўна знойдзенымі архіўнымі матэрыяламі, успамінамі баявых таварышаў слаўтага партызана можна будзе ў адным з бліжэйшых нумароў “Культуры”.

Мінулы год для айчынных гісторыкаў прайшоў пад знакам 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Было праведзена шмат канферэнцый, “круглых сталоў”. Акрамя гэтага, Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі не аб'яваў сваёй увагай і святкаванне 70-годдзя Уз'яднання Заходняй Беларусі з БССР. Да гэтай даты быў падрыхтаваны і выдадзены сумесна з Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь зборнік матэрыялаў. Вялікая археалагічная праца зроблена да 600-годдзя ўстанаўлення заваеднага рэжыму на тэрыторыі Белавежскай пушчы. Да 80-годдзя з дня заснавання Інстытута гісторыі быў прымеркаваны Трэці Кангрэс гісторыкаў Беларусі.

У гэтым годзе на слыху ў грамадскасці будзе таксама шэраг значных дат. Найперш гэта — 65-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Таму натуральна адзначыць і міжнароднае супрацоўніцтва айчынных гісторыкаў. Як паведаміў карэспандэнту “К” намеснік дырэктара Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Вячаслаў Даніловіч, за апошнія гады шмат супольных праектаў было праведзена разам з нямецкімі калегамі ў справе вывучэння найбольш малавядомых аспектаў Вялікай Айчыннай вайны. Не менш плённым было супрацоўніцтва з вучонымі Расіі і Украіны. Сёлета чакаецца выданне кнігі па выніках праведзенага даследавання “Краіна ў агні”, прысвечанага падзеям 1941 г. на тэрыторыі трох краін.

Нямала даследаванняў прымеркавана да 600-годдзя канчатковага разгрому тэўтонскіх войскаў пры Грэнвальдзе. Ад Грэнвальдскай бітвы нас аддзяляюць шэсць стагоддзяў, якія, здавалася б, расставілі ўсё на свае месцы. Тым не менш, сёння ў вучоных засталася шмат невысветленых пытанняў, пачынаючы ад колькасці ўдзельнікаў адной з найбуйнейшых бітваў Сярэднявечча да дакладнай храналогіі падзей 15 ліпеня 1410 г. каля вёсак Грэнвальд і Таненберг. Таму не выпадкова серыя мерапрыемстваў святкавання перамогі над тэў-

Я.Матэйка. “Грунвальдская бітва”.

Ці адновяць “масты Напалеона”?

Пераправа французскага войска праз Березіну. З англійскай гравюры.

тонамі пачнецца з навуковага “круглага стала” ўжо ў красавіку, а праз колькі месяцаў на базе Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы пройдзе прадстаўнічая міжнародная канферэнцыя, на якую будуць запрошаны гісторыкі з Літвы, Польшчы, Германіі ды шэрагу іншых краін.

Працуюць айчынныя гісторыкі і на перспектыву. Здавалася б, да 2012 года, калі будзе шырока адзначана 200-год-

дзе перамогі рускіх войскаў над Напалеонам, часу даволі шмат. Тым не менш, ужо сёлета мяркуецца распачаць грунтоўныя археалагічныя работы, звязаныя з адступленнем напалеонаўскай арміі праз нашу краіну. Як падкрэсліў Вячаслаў Даніловіч, летась адбыліся перамовы з французскімі калегамі, у прыватнасці, з навуковым таварыствам “Цэнтр напалеонаўскіх даследаванняў”, а таксама Нацыянальным інстытутам

прэвентыўнай археалогіі Францыі пра магчымасць вывучэння і правядзення пэўных работ на месцах бітвы каля вёскі Студзёнка і пераправы рэштак арміі Напалеона праз Бярэзіну.

Аднак канкрэтная дата пачатку археалагічных даследаванняў пакуль не вызначана. Усё залежыць ад падпісання адпаведнай дамовы паміж інстытутамі. І ўсё ж, на думку Вячаслава Даніловіча, існуе вялікая верагоднасць, што напрыканцы

лета гэтага года раскопкі распачнуцца. Археалагі плануюць знайсці месцы пахавання салдат, вызначыць дакладнае знаходжанне мастоў праз раку, па якіх перапраўляліся войскі Напалеона. У перспектыве плануецца гэтыя камунікацыйныя рэканструяваць. Але найперш іх трэба знайсці, што не вельмі проста, бо за два стагоддзі рэльеф мясцовасці значна змяніўся. Існуе магчымасць сумеснымі намаганнямі вучоных адшукаць нават і скарб Напалеона. Хоць, па розных звестках, ён захоўваецца ў іншых мясцінах, нельга выключыць выпадкаў яго выяўлення і на месцы пераправы. Між іншым, пэўныя цяжкасці можа прынесці якраз “дзейнасць” “чорных археолагаў”, якія доўгі час актыўна шукалі золата Напалеона і тым самым пашкодзілі гістарычны пласт.

Для беларускіх вучоных такая сумесная праца карысная не толькі інфармацыяй ды археалагічнымі матэрыяламі, што пасля выяўлення і вывучэння застануцца на тэрыторыі Беларусі. Вядома ж, найбольшую карысць прынясе абмен вопытам з французскімі калегамі, якія гатовы прапанаваць свае найноўшыя тэхналогіі і сучасную тэхніку для дэталёвага вывучэння месца раскопак.

Аднак не толькі на Бярэзіне будуць сёлета праходзіць маштабныя археалагічныя раскопкі. Па словах намесніка дырэктара Інстытута гісторыі, у Мінску будуць працягвацца даследаванні, прысвечаныя аднаўленню замчышча на Нямізе. Шмат працы чакаецца на месцы будучага размяшчэння Гродзенскай гідрэлектрастанцыі. Даследчыкі гісторыі першабытнага грамадства вывучаюць помнікі, якія трапляюць у зону затаплення. Таксама будзе праводзіцца неабходнае археалагічнае суправаджэнне будучай атамнай электрастанцыі ў Астравецкім раёне. Ужо трэці год адмысловая археалагічная экспедыцыя даследуе старажытны Полацк, што прадугледжана Прэзідэнцкай праграмай, згодна з якой да 2012-га Інстытут гісторыі павінен выйсці на пэўныя значныя абагульненні ў гэтай сферы.

У 2010-м вучоным Інстытута гісторыі плануюць працягваць працаваць над турыстычнымі маршрутамі, і найперш — са шляхам “з варагаў у грэкі”. У гэтым накірунку вядзецца праца з Міністэрствам спорту і турызму па ўвядзенні ў турыстычнае карыстанне ўчастка на Дняпры паміж Віцебскай і Магілёўскай абласцямі, дзе маюцца цікавыя комплексы, звязаныя не толькі з гісторыяй гэтага шляху, але і ўвогуле з беларускай мінуўшчынай.

М.Башылаў. Ілюстрацыя да "Войны и мира" Льва Толстого.

Якімі словамі мы скарыстаемся, каб распавесці іншаземцу пра Беларусь? Так, дастаткова вымавіць у шматмоўнай грамадзе "Скарына", "Шагал", "Песняры", "бульба", "МАЗ", як нас адрозніваюць: "Вы з Беларусі!".

Але, разам з тым, не пералічыць у нас імянаў асоб, якія нарадзіліся на беларускай зямлі, ды здабылі славу іншым дзяржавам. Чаму? Так склаліся гістарычныя абставіны. А тыя постаці (нярэдка сусветнага маштабу) — гонар нашай Бацькаўшчыны. Без клопату пра вяртанне іх імянаў у кантэкст айчынай гісторыі немагчыма ўявіць і беларускую нацыю ў XXI стагоддзі.

Па сёння лічацца беларусы Яўген Майсеенка і Георгій Ніскі — рускімі, ураджэнец Віцебска Марк Шагал — грамадзянінам свету, альбо руска-французскім мастаком... Ураджэнцы Беларусі (тагачаснага Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі) Міхаіл Кікоін, Павел Крэмень, Хаім Суцін, Раман Семашкевіч, Леон Бакст, Уладзіслаў Стржэмінскі, Валенцій Ваньковіч, Фердынанд Рушчыц, Сяргей Заранка, Іван Хруцкі, Генрых Вейсенгоф, Іосіф Аляшкевіч, Фадзей Дмахоўскі, Станіслаў Жукоўскі, Януарый Сухадольскі (спіс адных толькі мастакоў — бясконцы) "прыпісаны" гісторыкамі мастацтва на "пастаяннае месца жыхарства" ў іншыя краіны — галоўным чынам, у Расію, Літву, Польшчу, Францыю... "Культура" з першых дзён пісала пра нашых славуных землякоў, чые імяны здабылі славу сусветнаму мастацтву. Літаральна пра кожнага са згаданых вышэй твораў і пра сотні іншых асоб выходзілі грунтоўныя артыкулы лепшых аўтараў газеты. У гэтым нумары "Культура" працягвае традыцыю, сфарміраваную цягам амаль двух дзесяцігоддзяў, у рубрыцы, прысвечанай вяртанню імянаў ураджэнцаў Беларусі. Экспазіцыі пра іх жыццё і справы, лічым, мусяць стаць неад'емнай часткай музеяў тых мясцін, адкуль вядуць свае карані нашы славуны землякі.

М.Башылаў. "Катрыншчык".

"Перагледзеўшы яшчэ ўсе малюнкi,

Пра "саўтара" Льва Толстого і Сяргея Бандарчука

я не змог адарвацца ад іх..."

Пад Жлобінам Рагачоўскага павета

Дык вось — наш зямляк, праўда, даволі-такі прызабыты, выдатны мастак-ілюстратар і жывапісец Міхаіл Сяргеевіч Башылаў. Вось пра яго я зараз трошкі і распавяду, бо ён заслугоўвае таго, каб вярнуцца на радзіму, хаця пасля яго нараджэння прайшло роўна 190 гадоў.

Упершыню гэтае імя я сустрэў у канцы 70-х гадоў мінулага стагоддзя, калі ў часопісе "Новый мир" (№ 8 за 1978 г.) прачытаў мемуары жонкі Л.М. Толстога — Соф'і Андрэеўны Толстой "Маё жыццё". Там яна, успамінаючы 1866 год, расказвае: "Льву Мікалаевічу захацелася выдаць "Войну и мир" з ілюстрацыямі. Для гэтага ён увайшоў у зносіны з Башылавым Міхаілам Сяргеевічам, мастаком, дырэктарам у той час школы жывапісу і скульптуры на Мясніцкай (Памылка: той быў не дырэктарам, а інспектарам. — Б.К.). Гэты Башылаў быў стрыечным братам маёй маці, пражыў з бацькам проста ад бестурботнасці вельмі вялікую маёмасць, бо цікавіўся больш музыкай Бетховена і жывапісам Рафаэля, чым колькасцю сена альбо жыта, што паступае ў продаж з іхніх маёнткаў. У рэшце рэшт, іх абкаралі, разрабавалі. Міхаілу Сяргеевічу давялося зарабляць свой хлеб, а галоўнае — утрымліваць вялікую сям'ю. Башылаў вызваўся намалюваць ілюстрацыі да "Войны и мира", за што адразу і ўзяўся, і дамовіўся пра цану. Гравіраваў іх Рыхау, цудоўны майстар сваёй справы..."

Тады я і ўявіць сабе не мог, што мастак Башылаў мае нейкае дачыненне да Беларусі. Аказваецца, мае — і самае непасрэднае. Дык вось, Міхаіл Башылаў нарадзіўся 22 снежня 1820 года (па старым стылі) пад Жлобінам Рагачоўскага павета тагачаснай Магілёўскай губерні. Дзяцінства і юнацтва яго прайшлі на радзіме, але потым, у 18-гадовым узросце, ён паехаў на Украіну і ў Харкаве паступіў ва ўніверсітэт, які пасляхова скончыў у 1844 годзе. Адрозніваўся ў групу перадавой дэмакратычнай інтэлігенцыі, якая групавалася вакол украінскага альманаха "Молодик", дзе аўтарамі былі такія знакамітыя асобы, як гісторык М.Кастамараў, пісьменнікі Я.Грабенка і Г.Квітка-Аснаўяненка, славіст І.Сразнеўскі, у каго ў Пецярбургу вучыліся М.Чарнышэўскі і М.Дабралюбаў. Тут упершыню друкуюцца пэзмы і вершы Т.Шаўчэнкі, а таксама цудоўныя літаграфіі нашага героя — Башылава. Міхаіл Сяргеевіч пазнаёміўся з аўтарам "Кабзара" і першым з мастакоў, сумесна са стрыечным братам — графам Якавам дэ Бельменам, зрабіў у 1844 годзе да гэтай кнігі ўнікальныя ілюстрацыі. Брат праз год загі-

нуў на Каўказе. Яму, свайму сябру, Шаўчэнка прысвяціў верш "Каўказ". Падкрэслію, што Тарас Рыгоравіч таксама вельмі паважаў і Міхаіла як мастака і чалавека. І было за што. Башылаў быў таленавітай асобай ва ўсім: ведаў некалькі замежных моў, пісаў батальныя карціны, ляпіў скульптуру, займаўся разьбой па дрэве. Вялікай папулярнасцю карыстаўся яго жывапісныя палотны "Атрыманне ліста ад сына", "Селянін у бядзе", "Апошні дзень вайны", "Тры пакаленні".

У канцы 1840-х гадоў мастак пераязджае ў Маскву, працуе перакладчыкам у архіве Міністэрства замежных спраў, наведвае ў якасці вольнага слухача Вучылішча жывапісу і скульптуры. Потым быў Кіеў, праца над вялікай серыяй малюнкаў "Сцэны сялянскага побыту", па душэўным настроі падобных да работ А.Венецыянава і П.Фядотава. А потым ізноў — Масква, дзе М.Башылаў і становіцца інспектарам мастацкага вучылішча "на Мясніцкай". Шмат займаецца творчасцю: стварае ілюстрацыі да камедыі А.Грыбаедава "Гора ад розуму", да "Губернскіх нарысаў" М.Салтыкова-Шчадрына, да кнігі А.Галіцынскага "Вулічныя тыпы", шмат малюнкаў і карыкатур друкуе ў часопісах "Зритель" і "Забавкі".

"Подбавить нежности и доброты..."

Але ілюстрацыі Башылава да рамана Л.Толстога "Война и мир" — гэта тэма, якая патрабуе асобнага мастацтвазнаўчага матэрыялу, тым больш, што наш зямляк быў першым ілюстратарам гэтай талстоўскай эпопеі. Больш за тое: ён маляваў пад непасрэдным наглядом пісьменніка, і, такім чынам, гэтыя ілюстрацыі з'яўляюцца бліскучым прыкладам прамога гарманічнага супрацоўніцтва вялікага пісьменніка і вядомага мастака.

Але пра ўсё гэта скажу "тэлеграфным стылем", бо газетныя рамкі не дазваляюць "ахапіць неабдымнае". Дык вось, у 1866 годзе, калі толькі пачалі з'яўляцца першыя часткі "Войны и мира", мастак узяўся за галоўную справу свайго жыцця. І хаця гэтая справа не была даведзена да канца, яна засталася ў гісторыі сусветнай ілюстрацыі як прыклад найвышэйшага прафесіяналізму і вельмі тонкага пранікнення мастака ў псіхалогію не толькі вобразаў рамана, але і ў псіхалогію самога аўтара — Льва Толстога. Толстой, працуючы над творами, знаходзіў час уважліва сачыць за башылаўскімі малюнкамі, даваў ілюстратару каштоўныя заўвагі ў плане расшэння вобразаў, сустракаўся з мастаком

М.Башылаў. Ілюстрацыя да "Войны и мира" Льва Толстого.

і перапісваўся з ім. Захаваўся лісты Толстога да Башылава, у якіх, напрыклад, ён прасіў змягчыць вобразы графа Растова і Мар'і Дзмітрыеўны ў час іх танца, "подбавив нежности и доброты".

У лісце да жонкі 12 лістапада 1866 года Толстой выказвае сваё захапленне ілюстрацыямі Башылава да свайго рамана. У снежні таго ж года пісьменнік, аналізуючы вобраз князя Андрэя, піша: "...Старый князь очень хорош, особенно там, где он с сыном. Это именно то, что я желал..." З ліста Толстога да Башылава: "В поцелуе нельзя ли Наташе придать тип Танечки Берс? (Пазней — Т.А. Кузьмінская. — Б.К.) Её есть 13-летний портрет... Чувствую, что бессовестно говорить Вам теперь о типе Наташи, когда у Вас уже сделан прелестный рисунок; но само собой разумеется, что Вы можете оставить мои слова без внимания. Но я уверен, что Вы как художник, посмотрев Танин дагерротип 12-ти лет, потом ее карточку в белой рубашке, 16 лет, и потом ее большой

портрет прошлого года (Г. зн. 1865-га. — Б.К.), не упустите воспользоваться этим типом и его переходами, особенно близко подходящим к моему типу..."

Нават у чарніках

Пад час працэсу працы над раманами Толстой даводзіць да ведама Башылава пра асобныя этапы сваёй работы і просіць мастака "делать эти рисунки и гравировать их как можно скорее с тем, чтобы, как только Вы кончите их, я бы мог Вам присылать текст для следующих".

І яшчэ з ліста Толстога мастаку: "Пожалуйста, присылайте мне свои рисунки в самом черновом виде, я чувствую, что могу быть полезен Вам своими замечаниями, я всё-таки всех их знаю ближе Вас, и иногда пустое замечание наведет Вас на мысль. А я буду писать по случаю Ваших черновых рисунков всё, что придется, а Вы уже выберете, что Вам нужно".

У вялікім лісце ад 28 лютага 1867 года Толстой дае ацэнку ілюстрацыям Башылава і закранае найдрабнейшыя дэталі малюнка, напрыклад, у вобразах Кутузава, Долахава, князя Андрэя, Растова, Білібіна. У іншых лістах падрабязна аналізуе "башылаўскія" вобразы Анны Міхайлаўны, князя Васілія, княгіні Балконскай, П'ера Безухова. "Лицо его хорошо, — піша Толстой пра П'ера, — (только бы на лбу ему придать побольше склонности к философствованию — морщинку или шшики над бровями), но тело его мелко — пошире, и потучнее, и покрупнее". Пра партрэт Іпаліта: "...Прекрасен, но нельзя ли, подняв его верхнюю губу и больше задрав его ногу, сделать его более идиотом и карикатурным?"

Шматлікія ілюстрацыі Башылава Толстой адзначае словамі "прелесть", "прекрасно"; "...выбор сцен и портретов я весь одобряю..."; "...вообще, я не нарадуюсь Вашему предприятию..."; "...пересмотрев еще все рисунки, я не мог оторваться от них. Они необыкновенно хороши... То, что Вы сделали, превзошло все мои ожидания..."

Башылаў паспеў зрабіць 30 малюнкаў, а гравёр Рыхау выканаў паводле іх 20 гравюр і здаў у друкарню. Але ў друкарні здарыўся пажар, і клішэ згарэлі. Такім чынам, першае выданне "Войны и мира" выйшла, да вялікай скрухі Толстога, без ілюстрацый. 23 ацалелыя арыгіналы-малюнкi Башылава і сёння захоўваюцца ў Дзяржаўным музеі імя Л.М. Толстога ў Маскве. Некаторыя з іх упершыню былі апублікаваны ў часопісе "Галасы мінулага" (верасень, 1913 г.), там жа была прадстаўлена перапіска Л.Толстога і яго "саўтара".

Пасля Башылава "Войну и мир" ілюстравалі многія мастакі. Сярод іх былі і таленавітыя, як Леанід Пастэрнак і Дзмітрый Шмарынаў. Але малюнкi Башылава так і засталіся непераяўдзенымі. Дарчы, калі Сяргей Бандарчук і кінамастак Міхаіл Багданаў і Генадзь Мяснікоў здымалі аднайменную кінапапею і распрацоўвалі выяўленчае расшэнне сцэн і эпизодаў карціны, яны перш за ўсё звярнуліся да выдатных малюнкаў Міхаіла Башылава, бо справядліва лічылі, што лепшы погляд, чым у яго, на "псіхалогію" рамана, з пункта гледжання вобразна-выяўленчага расшэння, знайсці складана.

Жыццё Башылава абарвалася ў Ціролі 3 студзеня 1870 года, куды ён паехаў лячыцца ад сухотаў. Яму было 50 гадоў...

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўка "Слуцкія паясы".
- Выстаўка "3 першых калекцый Дзяржаўнай карціннай галерэі БССР".
- Выстаўка "Сімфонія фарбаў".
- "Васіль Суляраў. Настаўнік і вучні".
- Выстаўка адной карціны: "Ноч на востраве Радос" І. Айвазоўскага

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ"
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Евангельскія і біблейскія сюжеты ў італьянскай гравюры XVIII ст."

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Фотадакументальная выстаўка "Патрыятычнае служэнне Праваслаўнай Царквы".

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Выстаўка "3 глыбінь у будучыню".

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "The best of V.Tsesler & S.Voichenko".

МУЗЕІ *
НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск

вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".
- "Касцюмаўнае рамяство Беларусі ад першабытнасці да Сярэднявечча".

Выстаўкі:

- Калекцыя твораў Ю.Пэна са збору Віцебскага абласнога краязнаўчага музея.
- "Ты з Заходняй, я з Усходняй нашай"

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

- Выстаўка "І паўтарыўся бацька ў сыне" (да 95-годдзя з дня нараджэння першага дырэктара музея Д.К. Міцкевіча).
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю А.Савіцкага, "Дарогамі жыцця".

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- Праект "Бітва за Беларусь. Верасень 1943 г. — ліпень 1944 г."
- "Все судьбы в единую слиты...". Ваенная тэма ў творчасці Уладзіміра Высоцкага.
- "Музей і час".
- Акцыя-выстаўка "Былі ў мяне мядзведзі".
- Выстаўка карцін Алега Высоцкага "Сусвет: заслона падымаецца...".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

ружовых аблокаў".

- "Выратаваны каштоўнасці".
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны".

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "ART-елачка" (у рыцарскай зале).
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
- "Музы не маўчалі".
- Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- У выставачнай зале: выстаўка новых паступленняў з фондаў музея.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Юбілейная выстаўка мастака **Генадзя Сухамлінава**.
- Выстаўка мастака **Мікалая Андруковіча**.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- Выстаўка "Калядная зорка".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна, пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс: (8-0152) 72 27 57.

- Выстаўка беларускіх мастакоў.

**КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель, вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харьпонавіч Вашчанка".

Выстаўка:

- Выстаўка жывапісу і графікі **Аляксандра Ісачова** з калекцыі сям'і мастака.

УВАГА!

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА

на газету "Культура" Падпісныя індэксы:

- індывідуальная падпіска — 63875,
- ведамасная падпіска — 638752;

на часопіс "Мастацтва" Падпісныя індэксы:

- індывідуальная падпіска — 74958,
- ведамасная падпіска — 749582.

НА ЛЮТЫ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2010 ГОДА!

Беларусі".

- Фотавыстаўка "Помнікі Тарасу Шаўчэнку на радзіме і ў замежжы".

Дом-музей І з'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І з'езда РСДРП".
- Выстаўка "У аб'ектыве — случчане".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

- "Спадарожнікі дзяцінства".
- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю В.Быкава.
- Выстаўка "Фарбы роднай зямлі".
- Выстаўка "Гарадскія фантазіі".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Румянцавых і Паскевічаў

Выстаўкі:

- Юбілейная выстаўка "Скарбы гомельскага палаца".
- "Гістарычны касцюм XVI — XIX стст."
- "Паштовы дьліжанс" — сумесны праект з РУП "Белпошта".
- Выстаўка скульптара Д.Папова "Паўднёвы вецер".
- Выстаўка жывапісу П.Лук'яненкі "Да

- "Гістарычная кніга XVIII — XX стст."
- "На скрыжаванні гандлёвых шляхоў".

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Ад чыстага вытоку" (выстаўка *Пятра Шапюты*).
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.
- *Зімовы сад*
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 16 — "Дзікае паляванне караля Стаха" У.Солтана.
- 17 — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.
- 19 — "Чужое багацце нікому не служыць" Я.Д. Голанда.
- 20 — "Спячая прыгажуня" П.Чайкоўскага.
- 21 — "Іяланта" П.Чайкоўскага.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44;
Тэл./факс: 334 60 08.

- 16 — "П'емонцкі звер" А.Курэйчыка.
- 17 — "Чайка" А.Чэхава.
- 21 — "Містэр Розыгрыш" С.Кандрашова.
- 22 — "Загадкавыя варыяцыі" Э.Шміта.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 16 — "Жыў-быў Заяц", М.Шувалава.
- 17 — "Аладзін" Н.Гёрнет.